

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

AFRIKAKO LEN- BIZIKO GERRATE AUNDIA

Ibotar iges norabait iritxiak.

1960'garren urteko Urrillaren lenen-goan eskeiñi zion Ingalaterrak bere askatasuna Nigeria'ko lurraldeari. Diruz ta politikaz, pakezko giroa sortu zala zirudien bertan; baiña bereala arrotu ziran arraza ta leñu arteko eztabaidak. Hausatarrak eta Ibotarrak ziran setarik biziena elkarren kontra piztu zutenak.

Ibotarrak, amalau milloi ziran, eta geroago ta zapalduago zeuden beren etsaien mendean. Beren lurra Biafra zan, eta poliki-poliki, ibotarrak beren lur-aldera biltzen asi ziran. 76.350 metro laukotu zabalean eta aien artekoak, euneko 60 katolikuak ziran. Besteak mahomatarrak ditugu. Lurrez eta meatzez aberatsa da alde ura. Arriolioa ere badute.

Ala gauzak, lengo pakea galdu ta gauzak biurritzen asi ziran. Lenbizi-ko jaikialdia, militar-talde batek sortu zaun. Auen artean ibotarrak ziran batzuek. Istillu aretan, inglesengandik aginpidea artu zuan Gobernu burua, hausatarra, illa zan. Aginpidea artu zuan Gobernu burua, hausatarra, illa izan zan. Aginpidea Ironsi jeneralak, ibotarrak, artu zuan.

Etzuan asko iraun Gobernu onek. Maiatzaren 29'an, aste batzuek gero,

Gowon, hausatarra, Errepublikako lendakari izendatu zuten, bigarren jaikialdi ondoren. Onak Nijeriako lurra estatu batuetan zatitu zuan 1967'garren urtean. Ibotarrei, zatiketa ura etzitzaien atsegin izan, eta Ojukwu koronelak, Biafraren askatasuna oikatu zuan.

Nigeria'ri etzitzaien komeni Biafra'rik gabe gelditzerik, eta 1967'garren urteko maiatzaren 30'an, egundoko gerrate zitala sortu zuan. Ibotarrak negargarri arkitu ziran burruka aretan, eta hausatarren eskutan il ziran millakak. Alako gerrate odoltsurik gutxitan ikusi degu, esaten zuan egun aietan «Le Monde» egunkariak.

Bereala ikusi zan, Biafra'k oso lanbide txarra izango zuala gudate aretan; Ingalaterra ta Errusia'k Nigeria'ri laguntzen asi ziran arma ta bear ziranak aruntza bialduaz. Biafra, berri, inguratua ta kanpoko laguntzarik artu eziñeko moduan lotua gelditu zan.

Diru ta interesak izan dira beti bezela gerra ortan agindu dutenak.

Ibotarrak egunero millaka iltzen ziran goseak. Eta jatekoa lur aretara bialtzeko biderik etzegoen lurrez.

Aidez egiteko, arrisku aundiko lana zan, eta —jakiñal—, ala ezin zezakean iBafra'k bere burrukan iraun.

Azkenean, Nigeria nagusitu da ta Biafratar errukarriak gorriak ikusi bear izan dituzte, lengoak naikoa izan ezpaltutze bezela. Errialde askotatik leiatu dira aruntza jatekoa ta beste laguntzak eramaten; baiña Nigeria'ko agintariak, traba asko jarri dizkiete. Orain bildur da jendea, hausatarren mendean ibotarrak sarraski aundiren bat nozitu bearko ote du ten.

Aita Santuak ere bere ordezkariak bialdu ditu, gerratearen ondorenak bigundu nairik.

Europa'ko nazioak onelako ondorena utzi die beltzei. Auek etziran aintzakotzat artuak izan, Afrikako Estaduak sortzerakoan. Europarrak, Afrika beren ederrari begiratuta bakarrik elkarren artean banatu zuten, erri ta arraza askotakoak Gobernu baten mendean utziaz; eta orain afrikarrak beren odolaren eta arrazaren ariara lur ura antolatatu nai badute, milla neke ta burruka igaro bearko dituzte. Or dago Afrikako kinka guzien iturria.

NUN-ZER

- ZAHARRAK, GAZTEAK, AURRAK
Goikoetxea-k 3-gnan.
- GIZONA TEORIAN ETA EGINETAN
Larresoro-k 3-gnan.
- KULTURA GAIK 6-7 gnan.
- GAZI-GAZAK 10-gnan.
- GOTZAI SALATIAK
Gaztañaga-k 11-gnan.
- GOGORKERIAREN INDARRA, ALA MAITASUNARENA
Atxaga-k 11-gnan.
- GURE TRUEBA
Onaindia-k 12-gnan.

ZEIN DA EUSKALDUNA?

Ezinegon eta zalantza larrian egon naiz, artikulua au nolaz izentatu eziñik. Batetik zuzenagoa eta garbiagoa aurkitzen nuen «Zer da euskalduna?» idazlan onen titulutzarako. Ordea, konkretogoa eta aberatsagoa, berogoa eta gertugoa azkeniz jarri dioguna ZEIN DA EUSKALDUNA?

Elburu asko diranez puntu oni buruz, ez da errez, oso gaitza baizik, erantzun borobil eta bikaña ematea. Baso illun eta itzaltso batean sartzen gera. Ordea itxaro dut bidexka xuri eta argi bat aurkitzea edo, besterik ezen, ene eskuz urratzea.

ZEIN DA EUSKALDUNA?

Ez odolaren berezitasunak, ez sorlekuak, ez abizenak, ez politika edo ekonomi buruz bere esku edo aske izateak, ez sozial-erakunde edo estruktura, orrelako deusek ez du egiten euskalduna.

Izan liteke norbait euskal lurretatik urrun jaioa (asko dirala ezin ukatu) ta alaz guztiz ere euskaldun jatorra. Edo euskal lurretako mendi musker artean jaioa eta euskalduna ez izan. Edo Martinez abizena izan eta euskalduna izan. Edo Aguirre izan eta euskalduna ez izan.

Euskalduna zerbait «duna» da. Nere ustez, «dun» ori auxa da, ain ziur eta fermuki ere: bere kultura edo etnia bat.

Orain ordea bidexka malkara eta okerra azaltzen zaigu eta nun oña jarri kontu aundia izan bear degu.

ZER ETA NOIZTIK GURE KULTURA

Kultura ez da, diru edo lanbide baten gisa, azitzen goazten eran eta neurrian, lortzen degun zerbait, azaleko aberasgarria edo edergarria. Kultura baten kide izateko, an, bere barne-muñetan, sortu jaio, azi eta ezi bear du gizakiak.

Ez da, ez, kultura, buruan, mingaiñean edo eskuan «daramakigun» tresna bat. Kulturak gizonarekin bat egiten du. Gizonaren historiko-izate bat da. Gizonak kulturarik ez «dauka», kultura «da». Orreगतिक, amaren errai epeletatik degun edo obekigo «geran» kultura ori ezin-eten liteken kultura da.

Ama-kulturak sortzetik gizona silluz jo ezker, bein betiko molde artan finkatua geglitzan da.

Nere ustez, euskaldun jatorragoa, onela, esnearekin bat batera edo lenago, bere kultura edestu duna (naiz gero, mundu zear, euskera galdu), kanpotik edo arrotz-kulturatik euskera jaso duena baño. Onelako euskalduna, «euskaldun berria» diotenez, bigarren mailako euskalduna izango da beti, irugarrengoa ez bada.

KULTURA ETA ERANTZUPENA

Euskaldunok ez degu gure esku, ez degu gure baitan euskaldunak izatea, ez gera izate au aukeratzeko itzemanak.

Ala gera, ala egin gaitue eta. Baña «euskaldun izate» onekin zer egin eta nolaz jokatu, au gure esku dago.

Zorionez, ba dira, bai, zenbait jokabide leialak. Bai ordea, jokabide ugariak, kaskarrak eta erdi bidean gelditu diranak.

Beñiola, emen bertan, ala esaten genduen, gutxi gora bera: «Euskaldunak lenengo artuemana berekiko du. Euskal kulturak gorde du euskalduna bere izatean. Ezikera eta esker oneko bezela, euskaldunak gorde beza bere kultura, bere izatea or dijoanez. Izanik izkuntza kulturaren urrezko lo-karria».

ALDA KUNTZA BAT

Izenak izatea, bere baitan, du. Ontan, bat dira Aristoteles zaarra eta gure garaiako M. Heidegger. Beragatik, gauza bakoitzak bezela, izenak ere errespetu aundia merezi du.

Ordea izen bat aldatzea zillegi balitz, aldakuntza bat sortu eta sartuko nuke, nere aldetik, gure izkuntza maitagarrian.

«Euskalduna» alde batera utzirik, bere ordeze eta lekuan, «Euskaldana». Ez det ezer esan eta utzi dezagun lenean begirun ain sagradua merezi dun itz bikaña.

JOSE LASA

BERTS O BERRIAK ONDORENAK

— 1 —

Udazkeneko giro ariña, egoak jotzen duala, orbel igarrak gainbera datoz illak, egalik egala. An eta emen danak zabalduz lokatz biurtzen dirala, ixil, begira, pentsakizunez biotza daukat apala, ongi baitakit oien antzera gu ere laister gerala.

— 2 —

Lurrari bere jantziak kendu dizkio azaro illak, basoetako zugaizt gaxoak larru gorriak, ixillak. Baña illun da sarkorrek datoz eleiz torretik ezkillak, bizi geranoi adieraziz jartzeko biotz umillak, gure otoiñen zai dauzkagula gure aurretikan illak.

— 3 —

Kabian dauden txorikumeak galdu dute beren ama, berak oraindik eztira gauza; bestek eman bear dana. Moko aul ura zabalduz beti etortzen danarengana; ea norbaitek ekartzen dien berak ezin duten jana, ola dago zai beti anima emendik zorretan joana.

— 4 —

Gure guraso zarrak joan ziran, aldegin zuten bestera, beren ondoan aji gifuñten; berak txarretik atera. Aien lekuan, aien etxean, aien gauzetik aukera, gure otoiñen eskariz daude sartzeko atsedenera, esker gaiztoko semeak baldin aietzaz aztu bagera.

— 5 —

Lur ustel ontan itxutu gera; dirua poztan gaituna, naitasunez aji gifuñtenen oroitx goxoak urruna. Izan ziranik oroitx nai ez; aztu joan ziran eguna, lida gerora geiago bear dute gure maitasuna, ori baita ill eta biziak oraindik lotzen dituna.

— 6 —

Koroi ederrakikusi nitun kanpo santuak betean, begirapenik eduki gabe dirugaltze ta nekean. Arri otz orren azpian iñor bizi eztan bitartean, ezur ustelak lorez jantzita, anima oñazepean, egintza onak besterek ezta sartuko zeru pakean.

— 7 —

Gazte gerala uste degu-ta, gure orduan urruna, ez gaitzela itxutu laister etorko baita eguna. Ditugun gauzak bertan utzita ara deituko gaituna; gure otoiñen ta egin onakin gaur zeruratu deguna, ordu larria etortzean au izango degu laguna.

— 8 —

Sinismen gutxi, maitasun aila; bizi paganuen eran, eztaikit gure ondorenatzaz iñoriz gogoratu geran. Besteko bizimodua ezta jarriko gure aukeran; gure maitiei agur egiñik mundu onen bukaeran, iñork al daki zer ikusteko gauden besteko sarreran?

— 9 —

Iru eliza jarri zaizkigu, irurak lotuz batean, irabazien zerua da bat, beti zorion, pakean! Bizi geranok degu bestea; emen gabiltz gudatean, irugarrena garbitokian oñaze, minen artean, danok sendi bat geran ezkerro alkar maitatu gaiten.

ATAÑO
Donosti

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen.

Fermin Calbetón, 4
DONOSTIA

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumal erritrik metro gutxira, ibai ertzean par-irriz, etxe polif bat zure zai dago euskal kutsu zoragarri.

Arrai, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna] laister azaltzen da berriz.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI
Curva de «Chiqui-erdi»
Tel. 86 13 90 ZUMAYA

Muebles Inchausti

Lasarte n dagon etxe on [batek] eskeintzen dizu ostatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzera prestatu. Apain, dotorez, berdiniak ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin [bazera] INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkifia: 97580

LASARTE

NERE BORDATXOTIK

Aurtengo «Gerediaga Saria» euskal liburuetan, Jon Etxaide donostiar euskal idazle ospetsuak irabazi du.

Liburuaren izenburua: «Etxaun' en bertsoak gipuzkoeraz».

Nere gustorako, gaur eguneko euskal idazlerik gorenetakoa Etxaide jauna degu.

Amaka neke artu du gure izkuntza menderatzen dun bezela menderatzera irixteko.

Iñor gutxiak artuko dio aurea joskera aldetik begirata ere.

Euskera sustraitik jakitea lenengo egitekoa, zerbait izan nai dun euskal idazle batentzat. Beste edozein izkuntzetako idazleentzat dan dezela, noski.

Izkuntza errezi maneiatzen eztun idazle bategandik ezteiteke ezer onik itxaron.

Argintzan eztakiñak ezin orma edo pareta onik egin.

Aspaldidandik erabat lilluratua dago Etxaide zuberotar bertsolariarekin.

Etxaun'en bizitza, izan ere, garratza izan zan benetan.

Eta, bizitzaren arabera, Etxaun' en bertso guziak or dute beren sellu berezia.

Bertso garratz eta ozpinduak dira.

Etxaun onek ber-berak eman zion aspalditxo Etxaide'ri nobela jator bat tajutzeko gaia. Etxaun' en izaerak alaxe eskaturik, nobela gordiña, nobela gogorra irten zitzaion.

Irakurle askok gogortxoaz jatzu zuten.

Ezta, bear bada, edozein eskutan jarri duteken nobela. Gizon egiñtaz moldatua; garratzazunak atzera eragin-eraziko ezteientzat egiña.

Neri oso gogozko izan zitzaion, bere garaietan aitortu nunez. Etxaun gai artuta etzegon bestelakorik sortzerik.

Enborrak eskatzen zun bezela eman zun Etxaide'k epaia, aizkolarari on batek egin oi dun eran.

Oraingo liburu berri au argitaratzeko iru urteko burukomin eta neke latzak artu ditu egilleak. Langille txalagarria benetan gure Etxaide!

Zuberoa'ko euskeratik gipuzkoakora dagon aldeaz ezagutu nai dun guziak oso premizkoa du liburu au astiro irakurtzea. Gramatika aldetik dauden diferentziak emen nabarmentzen dira garbi. Zail da xeetasun geliago ematen.

Etxaun'ek Zuberoa'ko izkuntzan moldatutako bertsoak, Gipuzkoa'ko moldean argitaratu dizkigu Etxaide'k.

Ortarako, ordea, ondo galbaitzen dan gariarekin bezelaxe jokatuta; izteitk itzera egin du asterketa zeatza.

Aita Lhande, Larrasketa ta Campion'en iztegiak dantzatu ditu bereziki.

Ta, aiek oso asetzen etzuteanean, Jon Mirande zuberoar olerkari (poeta) aundiarengana jotzen zun argibide billa.

Lan nekoso, lan zaila, Etxaide'k burutu duna.

Au da neri pena ematen didana.

Era ontako neke beldurgarriak artu, ta liburu zoragarri onek irakurle gutxi izango ditula. Jende landuarentzat, jende preparaturantz egindako lana dala, ta, zoritxarrez, oso urriak dirala liburu onen muin osoa jaso lezateken irakurleak.

Etxaun esale aundia da; esale zorrotz eta erruki gabea gañera.

Egun bat gozorik etzun izan munduan, esate baterako. Argatik da gaiztoa argandik goxotatun eta xamurtasunik itxarotea.

Len iñoriz esandakoa berritzea nator.

Etxaun'en bertsoetan nik arkitzen dedan akatsa, ots-kidetasunik eza: «rima» baldarra ta urrutikoa. Auxe ta hera esaten zidan oraintsu, Errenderi'n, «Xalbador» bertsolariak. Etzutela asetzen Etxaun'en bertsoak.

Gatza ta piperra erruz dagola bertso oietan?

«Rimaren» uztarripera ez makurtzera, bertsolari askok esango luteke esaten duten baño askoz geliago.

Esan utsak zer balio du bertsolari borobildu gabe?

Au beste kupeleko sagardoa da.

Zorionak zuri, Yon Etxaide maiteri. Ale bikaña eman dezu argitara.

Ori or geldituko da betiko, zure idazle neurria adierazten.

«O, lagun nereok, iñun eztago lagunik, esan oi zun Aristoteles pilosopo aundiak.

Egi-egitazko lagun bat arkitzea, izan ere, diamante puska aundi bat arkitzea baño gaiztoagoa da.

Izan dira, ordea, mundu zaballean «lagun» izenaren jabe ziran izakiak.

Guk uste baño ugariago, bear bada.

Montaigne ta La Boetie'ren arteko adiskidetasuna, adibidez, gizaizakiak zear gogoan izango da. Montaigne'ren «Ensaioak» irakurtzen ditunari etzaio aztuko iñoriz bi espiritu aien bateratzea zenbaterañokoa zan.

Menandro zarrak esan oi zunez, «Zorionekoa lagun baten itzala bederik arkitzen duna».

Baña, itzala ezik, osotasunik aundieneko lagukidetasunak izan dira munduan.

Tiberio Graco gaitzetsia ta kondenatua zuten.

Tiberio Graco'ren alderdikoak ziran guziak erruki gabe zigortzen asi ziran.

Cayo Blozio zan Tiberio Graco'ren lagunik aundiena. Ongi zekiten au epaikariak, juezak.

Lelio'k, erromatar kontsulen aurrean, Cayo Blozio aparte arturik, galdera au egin zion:

Zer egiteko kapaz izango ziran zu zure lagun Tiberio Graco'k agindu izan balizu?

Cayo Blozio'ren erantzuna: Agintzen zidan guzi-guzia.

Zer diozu, galdetu zun mindurik Lelio'k:

Gura eleizak sutu ta kixkaltzeko agindua eman izan balizu ere, beteko al zendun lagunaren borondatea?

Egundo etzidan orrelakorik aginduko, erantzun zion Cayo Blozio'k.

Baña... agindu izan balizu? Burua makurtu, ta obeditu egingo nion.

Pasarte au gogoratuz, onela mintzatzen zaigu Montaigne:

«Istoriak dion bezin laguna bazan Cayo Blozio Tiberio Graco'rekin, erromatar kontsulak etzeukaten batere zer arriturik aitorketa ura entzunda».

Gizon bi aien borondateak borondate bakarra ziran. Izaki bat osatzen zuten bi izakiren artean. Montaigne'k eta La Boetie'k osatzen zuten bezelaxe.

Lagun oso ta egitazkoen artean eztago mugarik; sendo uztartutako anima bi dira.

Noiz sendotzen eta tinkotzen da lagundiketasun miresgarria? Ciceron'ek dasaigunez, urtetan zerbait sartutakoan eta espirituz bikaindutakoan.

Etzun iraupen geiegirik izan Montaigne ta La Boetie'ren arteko lagunkidetasunak. Lau urteko iraupena bakarrik.

Seaska onekoa zan Montaigne.

Dirutsuak ziran aren gurasoak; etzun ezereen exkaxirik eta paltarik izan bere bizitzan.

Alare, Montaigne'k, onoko lerro auk idatzi zitun:

«Nere bizikera osoatzaz oroitzen naiz. Jaunari esker, izate gozo ta atseginiñ nerea. Erosotasun danak izan ditut jao nintzan ezkerotzik. Eztet eziñik eta larritasunik ezagutu.

Baña, lagun La Boetie'ren adiskidetasunean igarotako lau urte aiek gogoratuz, gañontzeko nere izakera osoa kea izan dala derizkiot; gau illun, aspergarri bat».

Onela jarraitzen du: «La Boetie ta ni ain bat giñalarik, bion artean izaki bat osatzen gendun.

Orain, ura palta zaidanean, erdia naizela iruditzen zait. Ura bai zan nere beste erdia».

Itz gogoangarriak benetan! Emendik atera kontu «lagun» izatearen aunditasuna noraino irixten dan. Zenbat eltzen dira, ordea, malla ortaraño?

Oso konta-alak lurralde zaballean.

Baxarri

ETXKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabiltz beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Garaudy, Frantziako komunista herejea?

«EZIN GINDEZKE IXILDU GEIAGO». Onela asten du Roger Garaudyk «Sozialismuaren jirabira aundia» («Le Grand Tournant du Socialisme») liburua. Idazlan ontan esan dituanagaitik, Frantziako Komunista Alderdiko mai-kideen begi txarra eta erasoak bereganatu ditu.

Bere liburuetako batean ziona da zerako au: oraindik argitu gabeko gauzak ere esateko arriskuan jarri bearra dagoela, ditugun bizikezkak eta arazoak mai gaitia aterako badira. Ez da ixildu eta arriskuan jarri du bere burua. Bañan liburu mamitsu au irakurtzean, somatzen da bai oraindik ere gauz asko gelditu zaizkiola esateke.

Zer esan dan? Beraren antzeko egoeran arkitzen diran komunista gogolariak pentsatzen duten ori bera esan du. Onela jokatzearan, Henry Lefevren, Ernst Fischeren eta Milovan Djilasen hereji eta exkomunio bidea aukeratu du; aurreko irurak bezelaxe (bakoitza bere lurrean), bera ere Marxismoaren pentsalaririk aundienetako baina.

Garaudy: berrogei ta ama zazpi urte, Frantziako Komunista Alderdiko mai-kide, filosofo eta Frantziako Marxista Azterketa eta Ikas-kizunen Etxeko Zuzendaria, ez dakit zenbat liburu egiña, komunisten eta kristauen arteko artu-emanak sendotu naiean «komunisten eta kristauen itxaropenen alkathea» eragin zuena... zergaitik salatzen dute bere mai-kideak gaizkille bezela?

Auetan laburtu dezakegu Garaudyren aurkako salaketa:

- Kondairazko materialismua eta klase burruka ukatzean.
- Zentralismu demokratikua alde batera uztean.
- Soviet-Batasunaren aurka-jartze irikian eta onartu-ezinekoan.

Salaketa ontan aitatzen diranak, MARXISMO-LENINISMOAREN ONARRI BER-BERAK dira. «Marxismo gizakoa (humanista)» aukeratu du Garaudyk. Aldi baten bene-benetako stalinista eta manikeo izan zala aitortzen digu berak; bañan Jruschevek argira ekarri zituanen Stalinen estakeri bildurgarri aiek (Hungriako guda-erasoan, Europako Komunista abertzaleen aurka, Txina eta Sovieten banaketan, berak sozialismuaren esperantza zala uste zuan Pragako udaberrian...), ikarak ikutu zion biotza.

Eta ezarian-ezarian, marxismo gizakoi baten ibil-bidera etorri da. Eta... ez ote dute zer-ikusirik izango Garaudyk artu berri ditun pauso auetan, kristauekin izandako alkarizketak? Ez ote du ontara bultzatu kristauengan arkitu duan borondate oneko jatortasunak naiz eta aue-tako asko ez-jakin izan dialektikaren xeetasunetaz?

Garaudyk, noski, gaizki ulertu diotela esan du; gaizki interpretatu dituztela bere idazlanak. Beretzako, marxismo guzia gaiztotu dute dogmatiku biurtu duten ezkerre. Bere irizpideak eta Frantziako Komunista Alderdiaren ezberdiñak izatea, ez da, beraz, arritzekoa.

- Orregatik azterketa berri bat egin dedilla Frantziaren eskatzen du, klase artuemanak zer-nola arkitzen diran ikusteko 1970'gñan. Onela, produzio-indarrak eraberritzean sortutako aldaketak bere ortan agertu ditezten.

Industrializatutako eta industrializatu-ondorengo Errientzat, zuzen-zuzenean jatorrizko sozialismura jotzea deritzaio ongien.

- Zentralismu demokratikua, Leninek erabakiak arteko eraiki zuan bidea dala; eta beraz, bi esanai dituela: ZENTRALISMUA ETA DEMOKRAZIA.

Zentralismua zera dala: geienen iritzira artutako erabakiak, GUZIAK betetzea.

Demokrazia, berriz, betebear au dela: militante bakoitzari zor zaion informazio zuzen eta garbia. Onela bakarrik artu al-izango dituelako erabakiak jakinaren gañian eta bear dan ardurarekin.

- Ez dela Sovietarren aurka joatea, stalinismua eta neo-stalinismua gaiztestea, sozialismuaren aurkako astakeri aundienak diranez; eta guzi au, ikusteko moduan agertu dala Pragan.

Bañan, orain ere Moskuk nai duna egingo da. Garbiketa zurrumuruak entzuten dira eta «garbituetako» bat Garaudy bera izango da. Ez dugu uste Alderditik botako dutenik, bañan bai mai-kidetza politikua kenduko diotela.

Gaur ere, Austriako Komunista Alderditik bota zuten Ernst Fischer marxista gogolariak ziona betetzen da «EZ LUKELA TOKIRIK IZANGO MARXEK USTE DUGU ZENBAIT KOMUNISTA ALDERDIETAN, GUZIA DOGMA BIURTU BAI-DUTE ETA GOGOA ILLOBI BATEN GORDE».

Gizona teorietan eta eginetan

Zugaitza frutuaren arabera ezagu ditekian bezela, gizonaren izana bere obretan ezagutu beharra dago. Buruz jokatzekotan ez dut uste beste biderik dagoenik.

Kondaira osorik aztertzea lan gaitza bada ere, gertaera batzuk argiro erakusten dute gizonaren grina nagusiak zein eta nolakoak diran. Asia'n, Ozeania'n eta Ameriketán zibilizazioaren etorrera aztertzea, esate baterako, oso gogoangarria da.

Brasil'go izugarrikariak diralata, igaz Levi Strauss'en eta beste anitz etnologiariren ikara-deihadarrak irakurri genituen munduko aldizkarietan: egun hauetantxe ari baita burutzen Brasil'go Matto Grosso deritzan oihan zabalean genozidio oso bat. Piztiak berak baino basakiago pertsegiturik, ahal duten bezela izkutatzen eta gerizatzen saiatzen dira azken 60.000 indioak. Hauen egunak, orde, mugaturik daude; eta irteerarik gabeko bide batean barrena abiarazi dituztela ba dakite. Bertako indioak akabatzeke bide guziak ontzat ematen dira: arsenikoz pozoindutako oturuntzak ematea, erietegietatik ateratako maindire infektauak basoko arboetan zintzilikatzea, ondartzetan pozoinez kutsatutako azukre-potoak uztea, metrailetaz herriskak soilteza, haurrak aidea bota eta baiioneta-puntetara biltzea, abioiez herria bonbakatzea, eta abar. Danak on, zibilizazioa (eta negozioak...) aurrerarazteko egiten baitira!

Nor arduratuko da, bestalde, bazter urrun haietan gertatzen danaz? Inor ez. Viet-Nam'go arazoa, Txekoslovakia'koa, Biafra'koa, Israel-Palestina'koa, toki askotako langileriarena, nabarmenagoak dira; eta lasai bizi gero. Zer axola, beraz, Brasil'go oihanetan gertatzen dana?

Etnologiariren dei etsiek zerbait lortu dute: Indioen Laguntzaile Erakunde'tik («laguntzaile», bai...), «hiltzaile» gisa salatutik, 130 funtzionari bota berriak dira. Ba da zerbait, agian. Baina genozidioa ia osaturik bide dago; eta Brasilia ederra ez omen da «indioen gorputzei erakitako monumentoa baizik».

Brasil'go kolonizazioa odoletan egin da. «Bandeirante» dalakoen garaitzapena indioen hilkintzaren bidez

obratu da, hauen gorputzak milaka metatuz. XIX-gñ. mendean, kautxoaren esplotazioak indioen akabera ekarri du eskualde askotara.

Brasil'go kasoa ez da inundik ere bakarra. Elkin jaunak liburu bat argitaratu berri du Australia'ko indioei buruz. Jakina danez, australiarrek, nahiz teknikaren aldetik atzeratuak izan (Harri-Aroan zeuden XIX-gñ. mendean), musika-kontuan eta pintura-kontuan batez ere, aurreratutak ziran oso; eta tekniko kaskarrak baziran ere, etorri haundiko artistak ziran. Totemismoaren bidez, gizarte-tajuketa eta ideia-tajuketa zuhur bat lortu zuten; eta australiarren gizadia ez ezgoen desegiteko zorian, eta ez gutxiagorik ere. Beren gizarte-mundua gotorra zan europarrak hara azaltzean; eta beren ideiek ba zuten barne-orekarik. Mendebaldetarrak 1788-an hara iristean, 300.000 indio zeuden Australia'n, 50 leinu edo tributan banaturik. Gaur 60.000 besterik ez dago! Eta hau berau ere azkeneko urteetan geriza-bide gogorak hartu diralako. 1930-ean oraindik ere «zigorraldiak» egiten ziran Austria'n, mendebaldetarrekiko «erespeturik aski» erakusten ez zuten australiarrek hiltzeko. Zibilizazioa eta genozidioa berriz ikusi ditugu alkatuturik.

Ameriketako indioen genozidioa, era berean, beste bi horien mallakoa izan da. California'ra zuriak iristean 250.000 indio zeuden, 21 etnietan zatiturik. 1850-ean California'n urrea zegoen fama zabaldutik; eta hamar urtetan, 1860-orduko beraz, indioen %eko 60-a ezereztatua izan zan. Kroeber andreak berriki jakinarazi duenez, Yana zeritzan tribuaren kondaira hau izan zan: 3.000 Yana 1849-an, 50 Yana besterik ez 1865-ean... Beste adibide bat: 1876-eko Apirrilaren 4-ean, 170 indio Jainkoari eskerrak ematen ari. Zuriak etorri: batño ere utzi gabe dan-danak karabinaz hil zituzten!

Hilketa hau, dana dala, ez da soilik joan. Indioen baloerak eta kultura ukatuak, debekatuak eta fundituak izan dira, gutzit arrastorik gabe utzi arte. Levi Strauss'en lanen ondoren, etnologiariek ongi dakitenez, totemismoa mitoen mailako hizkuntza bat da, eta gizonaren izana ulertzeko gutzit interesgarria. Danok dakigu, bestalde, edo jakin egin behar genuke, zibilizazioetan ez dala bata BEREZ bestea baino aurreratutagoa, ZENBAIT BALOREREN ARABERA BAIZIK (gaur, esate baterako, teknikari dagokionez eskuarki). Brasil'go, Australia'ko eta California'ko kultura horietan, munduari buruzko ideia oso bat zegoen; ez beharbada gurea baino alienatuagoa. Zibilizazioa eta genozidioa batera gertatuz, beraz gure zibilizazioaren balioa jarri behar da zalantzan; eta ez herri horiena.

Eta ez pentsa, ez, hau gaurko gizarte-kerak sortu duenik. Nahi baduzu, irakurle, urungo batean Gengis Khan'ez edo Stalin'ez mintzatuko gera apur batez. Beharbada Antxieta jesuitak, España'ren kolonialismoa defenditua nahiz, azaldu zuen ongienik eta lotsarik gabe zapalketa askoren kaka: «Ezpata eta burdinazko zigorra dira FEDEAREN ALDEKO lanabesik onenak»... Juan-beharra nagusi? Ala Egia aitortu-azazi nahia? Indioen kultura, alpatu ditudan kasoe-tan, zozokeria hutsak diran segurantzian hartzen da. Gerra-gizonak eta misiolariak ez dira alkargandik oso urrun ibili ohi; eta indarra eta Fede berria ere ez.

Gizonaren basakeria ez da beti, hitz batez, gizarte-keria baten edo besteren frutua, sorkurazkoa eta sakonagoa baizik.

EUSKO-JOKABIDEAK

Eusko-gogoa itoko ete-dauskuen bildurretan ta samintasunean bizi izan gara bein baño geiagotan eta ez gitxi be.

Iñork ito ezin dagikun gogo ori geuk oster aiperrrik galdu izan oido-gu.

Gizonkiago beti jo genikegunean edo gure bazter, uri ta inguruak edergarriagotu genikezenean, zenbat ardura ta alegin izan oi-ditugu orretarako?

Aundikeriz kutsututa eusko-jokabide bakarrak beste gizon-talde edo errialdeak egin izan dituen antzera ikurriñetan, oi-u-alaritzeetan edo aizeak eta denporak berez daroakigezan jokabideetan jarri izan oi-ditugu.

Gure artean alkartasun-min sakanaga sortuarazoten, gure etxe ta kaleak edo uriak edargarriagotzen ardura gitxi izan dogu.

Guk maite dogula diñogun Euskalerria edertogutzen aterik-ate, baserrik-baserri, ikastolarik-ikastola, leirik-leio, saillik-sail edozeiñek egin genezakeguzan edergarriak edo apaingarriz jantziten gitxi oi-dogu.

Aoz danok dirudigu oso abertzale zintzo, egitez oso gitxi, gure erritai ta gizatalde ondo jatorkegioren egingoak egiten gitxi baño gitxiago.

Ba-daukagu naiko zeregin gure inguru guztiari jagoken edergarriak erasoten. Danok edo geienok orretara jo ba-daikegu zerbait egin al-izango dogu urteotan egin diran itxurabakokeriak leuntzen edo edergarritzen.

Eusko-jokabideetarik bat auxeda: lañoetara baño bera geiago begiratu: lañoetan gitxi aldatu genezakegunok lurraldean zerbait obeto eratu dagikegun.

Iñoren baimenik gabe egin genezakeguzan egingoak ez dira gitxi.

Bakoitzak beretik zintzo jokaturik jaso lezakezan saillik zabalak dira.

Eusko-espirituz ta arnasa barriz biziarrago dagigun inguruan daukagun guztia. Alkartasuna, zuzentasuna, askatasuna ta aurrerapidea begiguz gure gogo-min: onarritu dagiguzan bakoitzak dagikegunez.

T. U.

ZAHARRAK-GAZTEAK-AURRAK

Lehenengo Olatua - Bigarren Olatua - Itxaso zabala

LEHENENGO OLATUA. Orain berrogei urte gutxi gora behera, euskeraren lehenengo olatua etorri zan. Olatu indartsua. Orduko gazteen (gaurko zaharren) elburua zan: euskera "garbia". Orduan entzuten zan itz bakarra zan:

"euskera garbia" eta "euskera garbia".

Bañan garbizale aiek garbitasunetik garbikerira jo zuten, eta garbizaletasuna on-ona izanik ere, geiegiakerietan erodi ziran.

Ala guztiz ere, "keri" aiek kendu ezkerre, olatu garbizalea euskerarentzat probetxugarri izan zala, eta bere frutu onak utzi zitua ezin ukatu.

BIGARREN OLATUA. Gaurko gazteen (biarko zaharren) olatua. Lehengo olatuaren "garbi" itzaren orde, "batu" itza ekarri dute. "Euskera batua", eta "euskera batua" da gaurko gazteen agotan entzuten dan itz bakarra.

Egia esan: euskera garbia bezain ederra eta bearrezkoa dugu euskera batua. Batasun onek probetxu aundia ekarriko dio euskerari. Bañan garbitasuna garbikerian erori zan bezela, gaurko batasuna ere batuakerian erori da. Eta garbikeria, zorionez, joan zan bezelaxe, batuakeria ere joango da. Bai, joango da.

Orduan zer?

IRUGARREN OLATUA. Onek irabaziko du. Gaurko ikastoletako aurrak (biarko gazte, eta etziko zaharrak). Hegel filosofuaren sistemaren arauz, alegia: tesis, un-

tisis, sintesis. Tesis dira zaharrak, antitesis gazteak eta sintesis aurrak. Argituko dut gai au.

Tesis da: euskera garbia, bañan zatitua. Onen kontra etorri da antitesis: euskera batua, bañan mordoilloa (euskerantoa). Irugarrena etorriko da, bien gauza onak artuta eta goratuta, sintesis euskera garbia eta batua; gure ikastoletako aurrak ikasiko dutena.

Sarri entzun izan dut axioma bat bezela: euskeraren etorkizuna gaurko gazteen eskuetan dagoa. Au ez da egia. Ezta gutxiago ere. Humillak izan gaitezen. Lehenengo eta bigarren olatukoak "amateur" utsak gera euskal arroan. Nai ta nai ez, gure ezikera eta jakintza erdeldun utsa izan da. Euskera gutxi eta gaizki dakigu. Borondate ona bai, ba dago, bañan jakintza gutxi gure artean.

Gaurko ikastoletan dabilzan aurrak ez dira "amateur" izango, profesional aituak baizik. Gaurko ikastoletako aurren eskuetan dago euskeraren etorkizuna. Auek izango dira euskeraren sendagille aituak, gu sasi-mendikuak besterik ez gera.

Gaurko ikastoletako aurrak, guk baño asarre gutxiagoz eta buru geiagoz, lehenengo olatutik euskera garbia artuko dute, garbikeriak kenduta; eta bigarren olatutik batasuna artuko dute, batuakeriak baztertuta, eta euskera garbia eta batua egingo dute. Bai euskera garbi eta batua.

GOIKOETXEA'TAR IÑAKI

LARRESORO

Zeruko Argia

ZERUKO ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputziñoak argitaratua (Carlos III, 22. Pamploa)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan ... 215 pezeta

Korreo batasunetako errietan. 265

Atzerrietako beste errietan ... 285

Aidez Aurrez galdetu.

Salmentan (Ale bakoitza) ... 5 pezeta

ALBERNATHY'K AU DIO:

Itzeko epaia, beltzak ondatzeko asmatua da.

Luther King'en iltzailleari bizia barkatu bazaio, gaz-kamara iltzera kondenatua izan dan nexka beltz Marie Hill'i ere barka dakioke.

Ralph Abernathy Artzai jauna, maindire zuriz estalia, utsa baiño 8 mailla beragoko otzetan. North Carolinako Estaduko Capitoiara bidean djoa, beltzen aurrean Abernathy jauna Raletgh, Iparreko Carolinan Erri-Buru dan urira iritxi zan, ango gobernadoreari, au eskatzen:

Kaletako istillu batean illa izan zan neskatxa beltz baten eriotza obeto azter zezatela.

Abernathy'k argi ta garbi adierazi du au: Estadu Batuetan iltzeko epaia, beltzak ondatzeko artua izan da jakin-jakiñean. Gidari beltzak ori esan zuan Iparaldeko Carolinako erriburu dan Raleigh'en. Agerpen aretan au eskatzen zuan izlariak: Marie Hill, neskatxa beltzari barka zezaiotela bizia; gaz-kamara batean iltzera epaitua izan baitzan.

James Eart Ray'ren bizia barkagarri bada, zion berak, (au izan zan Luther King'en iltzaillea, ta orain 99 urtedako kartzelan sartua dago), Marie Hill'en bizia ere barkagarri da. Bere itzak sendotzeko au ezarri zuan: Iparaldeko Carolinan 1970'garren urtetik gaur arte auzibidez illak izan diran eunetik 60, beltzak izan dira. (Efe).

«La Actualidad Económica'k», au dio:

1970'GARREN URTERAKO ESKAERAK

Errege Azti Jaunok:

Aurtengo Erregenetan zuei gauzato batzuek eska nai dizkitzuegu gure lurralde ontarako. Ona emen gure eskaerak:

—Bein betiko bukatu dedilla Merkatu Batuekin egiteko degun ituna.

—Sindialistak, eleiz-gizonak eta langilleak bete ditzaketen Sindikatu Legea etor dedilla.

—Albistariekiko emana dagoen Legearen bigarren ataka ez dedilla ainbeste aldiz erabili.

—Mortes jaunak oraintsu aitatu dituan etxe-bizitzak lenbailen jasoak ikus ditzagula.

—Lendik mamitzeko dagoen Kortetako Araudi ori izenpetu dedilla.

—Errentaren gain ezartzen dan zerga edo inpueto orri, izendegiekin, naiz izendegi gabe izan, arreta geiago jarri dakiola.

—Urteko gastu-irabazien arteko oreka ta berdintasuna iritxi dezagula.

—Anuntzio ta Telebistako ipui arrigarri gutxiago.

—Kanpokoen diru-laguntzak ugaltu ditezela, naiz ta alien kontra itze-gin.

—Ixil-ixillik burutu dedilla Nekaritza-Eraberritzea.

—Gobernu aldeko ixilleko gutxiago ta gobernupeko langille berritxua-goa.

—Geroago ta arreta audiagioga eman dezaigola Billaketa-lanari.

—Auzoetan asmotan gelditzen diran lantegiak baiño ugariagoak izan ditezela lanean ari diranak.

—Bizi-mailla jaso dedilla, baiña prezioak garestitu gabe.

—Erbestetarako gure Salmentakastegia sor-dedilla.

—Itxas-ertz bakoitzean Burni-Langintza bat kolore guzietakoa, ikamila-buka ditezela.

—Berebil-markaren bat, beste batekin elkartu dedilla.

—Lantegian arteko-elkarguntzak ugalt ditezela.

—Españiñako Diru-Etxerako lan pixka bat geiago.

—Korreotako silluak ez ditezela garestitu.

—Turista gutxiago, baiño aberatsagoak.

—Beste «Matesa» arazo bat, baiña atzekoz aurrera.

—Gobernu berria, dioten bezin bateratzailea ager dedilla.

—«Renfe»ren kontuak irabazian ager ditezela.

—Errietako agintaripeko langilleei erruki geiago ager dakiola.

—Errege jaun onok, 1971'garren urtean eskaera auek berritzeko zorian ez gaituzue utziko, al'ezta? Aurrez, eskerrik asko.

—Emen bukatzen degu gure aldeketa. Ez al-da naikoa «La Actualidad Económica'k» diona?

«ESTEBAN ORBEGOZO» NEAN LANERA SARTZEN ASI DIRA

«Orbegozo-lantegiak» bere langilleei dei egin zien lengo larunbatez, lanera sar zitezela. Dei ori oraingoan entzuna izan da langilleengandik, eta urrengo astelenez, eun bat langille agertu ziran lanera. Gerotxoago, beste batzuek ere bildu ziran lantegira.

Egun berean atsaldetik, ainbeste egunetan ixillik egondako lantegiko adarra entzun zan berriro, lanera deituaz. Berreun da berrogei ta amar bat langille azaldu ziran aren otsera. Banaketa saillekoak kontatuta, 500 bat langille bildu ziran nagusien dei-ra. Ta orain poliki-poliki, lana bere eguneroko einera jartzen ari dala dirudi.

Illaren amargarrenean, lantegi-atarian azaldu zan lantegiaren deia, esan degun bezela. Begira dei orrek zer esaten zien langilleei:

«Lantegiak bere borondate osoa agertzen du aurrena, gauzak bere onera erakartzeko ta pake ta zuzentasun-girorik onenean elkar arteko ar-emanak konpontzeko nagusi ta langilleen artean. Ortarako lantegiak bere aldetik, bear dan giroa sortzeko alegiñak egingo ditu. Begira nola»:

«a) Lantegiak, lana egiten asteko lain langille azaltzen dan bezin laster, bere atek zabaltzeko asmoa du».

«b) Lendik, lantegiak bere baldintzak jarriak zituan ontarako abenduaren 17'rako langilleak lanera agertzekotan. Langilleak etziran lanera agertu, ta nagusiak orduko eskeintza guziak atzeratu zitzen. Ala ere, nagusiak, beren gauzak konpontzeko borondate osoa agertzearen, eskeintza auek egiten ditu berriro. Onela, guzian onean, eta batez ere, langilleen egoera kaltegarri au eta ortik Zumarraga ta Urretxu'ri datozkion ondoren galgarriak etetzeko bidea sortu nai du».

Uste degu, langilleak gure eskeintzak ausnartu ta ontzat emango ditzutela. Ona emen nolatan sar ditezken lanera:

Lenbizi. — Lantegiak bere makiñak lanean jarriko ditu, ortarako bear diran langilleak agertu orduko.

Bigarren. — Lana asi ta astebete-ara, Gabonetako lan-saria borondate utzez eta oso-osorik banatuko da langilleen artean. Sari au galdua zeukaten langilleak, baiña ala ere berdin emango zaie dagokiena.

Irugarren. — Orrez gaiñera, beste lan-sari osoa borondatez emango zaie langilleei. Sari au, lanera sartu ta andik illabetera emango zaie langille bereei. Sari au, ogei eguneko ordain-saria aiñakoa izango da; ta Eguberrietako lan-sariaren araura eskeiñiko da».

«Lagarren. — Labeak berriro pizteak, bere epea eskatzen baitu, ordainketa auek, onela zabalduko dira»:

«a) Aurren-aurrenetik «destajura» lan egin ditek sailletan, ordaiña lan-mota oietan oi dan osoa emango zaie lenengo unetik».

«b) «Destajura» lan egin ezin ditek sailletan, beste lan-motetan eskeintzen dan ordaiña banatuko da».

«c) «Destajura» len lan egiten zan sailletan, lana bere osotasunera ekarri bitartean, eta «destaju-lana» asi ezin dan bitartean, eguneko lan-saria gitxienez 240 pezetakoa izango da».

«Boskarren. — Laneko arrisku ta txukuntasun aldetik, lantegiak sendabide saillean eta aseguru ta babes kontuan, ontzat ematen ditu aurrez, Ministeritzatik ortarako etorriko dan Batzordeak erabakiko dituan baldintza guziak».

«Seigarren. — Lana utzi, naiz lanetik bialduak izan ez diranetatik kanpora, lantegiak oso-osorik berriro artuko ditu lanerako, lengo langille guziak, iñolako zigorrik gabe eta beren urteei dagokien neurrian lana sarituz, beren eskubideak eskatzen zuten aiñean».

«Zazpigarren. — Lana bere osotasunera eraman orduko ta bereala asiko gera aztertzen lan-sari egoki ta gaurko egoerari dagozkionak. Lan-

tegi-barrurako ere, Araudi berria eratuko da ta Araudi ori langille bakoitzari eskura emango zaio».

«Azkenean. — Urtarrillaren 12'tik 17'ra bitarteko aste barruan lanera agertzen ezitiran langilleak, kontura bitez, zer dakarkien beren buruei. Andik aurrera, lantegi ontan lanik egin nai ez duten senallea bezela artuko litzake. Beraz, andik aurrera, beren langille-eskubide guziak eta gure eskeintzak galdu egingo litzukete. Ta lantegia bere legearen aurreko eskubide guziez baliatuko litzake».

Zumarraga'n, 1970'garren urteko ilbeltzaren 10'an.

Gerora, Lantegiak erabaki oiek aurreratu egin ditu, eta langille guziak lanera sartuak dirala, jakin degu. Biderudi onekin, ainbeste kezka sortu duan auzi au gaindua gelditu dala. Gerorako lantegiak adierazten dituan neurriak ere, bide ortatik errez-tuaz joan ditezela nai degu guziok.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIKAK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ATE - OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

HERRIAK ETA GIZONAK

HERRIKOI KULTURA KO-LONIALISMOAREN AURKA

Kultura, globalki, populoak bere lurraekin, bere herriarekin, darma-
mazkin relazio bereziak biltzen duen multzo bat da.

Kultura kolonialismoak funtsean dakarren misioen pntziualena, he-
rriko kulturaren ezbehartasuna azaltzea da. Eta garai bakoitzak ba du be-
re molde berezia. Egun ere, neokolonialismoak erabiltzen dituen estrate-
jiak gaurko egoereri ikusiaz dagoz prestatuak.

Zeren neokolonialismoak muntatuko estratejiatan ba dago "kultura"
batera irixteko posibilitatea. Kolonialistek eragin eta zuzendu dezaketen
kultura batera, noski. Alienazioa beraz biziki irautzen da.

Hntaz zelan lortu ditek populuak behar duen kultura?

Argi dago nere iritziz aldaketa politikoa ez dala mahikoa helburu hau
lortzeko, ez badago, jendeengan aldaketaren kontzientzia.

Hortarako populuak irutzan bere prolema konkretuaren errepuesta iku-
si behar du.

Aldaketakoiak egitazkezoak badira behar dute ipini, bederen, herri-
ko kulturaren oinarriak. Interesgarria da Angola-ko M. P. L. A. irault-
zaile mugimenduak gai hontaz diona: "Kolonialisten arauak ez gera bai-
zik "alimale beltzak" baina gure herriak erabiltzen duen kultura kolonia-
listek uste duten baina aurreratuagoa da. Eta guztiz gure sentidu osoan
azitzeko egokiend".

ANTON SANTAMARIA

Gora Kurdistan askatuta!

Milloi terdi'ko nazio koskor bat
da Kurdistan. Mendi mendian dago.
Gaikaadetik, ezker-esgubiz Turkia
eta Iranek mugatzen dute. Azpian
du bere etsai gogorra: IRAK.

"Kurdistan bakarra da gure aber-
ria". Oyu dagite Kurdoak. Baditu-
te beren izkuntz, nortasun berezi,
beren lege-bizitz eta oiturak. Itz ba-
tean Kurdotarren aberria: KURDIS-
TAN. Erri beratsua, baña abertzale
sutsua. Beartsu, baña azke izan nai
dun erria; bere Gubernamentua'ren
menpean, mendi-mendian bizi dira
Kurdoak.

Erri errukarria Kurdistan... Beti
borroka bizian bere erriaren askata-
sunari eusteko Kurdotarrak... Kur-
distan mendiak, beren seme ala-
ben odolarekin gorritutako mendi sa-
kratuak... Leen ere Turkia lotsaga-
beak menperatu nai izan zun Kurdis-
tan... Iru gizaldi gerla bizian... Azke-
nik Turkistan garaila. Mutillak dira
gero Kurdotarrak beren mendietan
Askatasuna zaitzeko.

Gaur ere eztago pakean Kurdistan-
go Aberria. Irak-eko nazioak bere
mende artu nai luke. Milla baderat-
zireun eta irurogei ta bat'garren ur-
tea eskeror, urtean bein edo bitan
Irak-eko ejerzitioa bein edo bitan
urreratzen da Turkistango mendi-in-
guruetara... Zenbat eriotz... Israel
eta Arabaiatarren arteko gerratean
baño geiago izan dira ildakoak Kur-
dotar eta Iraktarren artean. Kurdo-
tarrak erri bakar baten jabe dira: Ka-
la-Diza deritza. Emezortzi milla bizi
laguneko erria. Goseak, premi aund-
ietan bizi dira, baña kementsu naiz
gizon eta emakumezko beren erria
zaitzeko. Emakumeak tellatu gañe-
tan erria zaitzen edo emen eta an
banatuta Antiaeroak beren eskuetan
erabiltzen Irak'tarren egazkiñ-abioai
lurra jo erazteko...

Azkenengo urtean ikaragarritzko
egurra jaso dute Irak'tarrak. Aldez
aurretik jakiniak zeuden Kurdotarrak
Ejerzitioa indar aundiz borrokara ze-
torrela. Ba zekiten nundik jo bear

zotorrela. Ba zekiten nundik jo bear
zuten... Alek erabili bear zuten bi-
dea'ri begira gorde zituzten emen
eta an berebiziko kañoi pilla. Kurdo-
tarren Artilleriak Iraktarren eraso
aldia txikitu ta porrokatu zuten...
Kurdotarren eskuetera iritzi ziran
ainbat arma eder eta prisionero...
Beste jende-talde aundia gorputz
lur gañean... Al izan zutenak, al zu-
ten bezela urrundu ziran Kurdistan-
go lurraldeetatik.

Kurdistango semeak gorroto bi-
zia diote Iraktarrei. Izan ere oek,
erri baten jabe egiterakoan, ango
emekume, aur eta zaarrai ere biza
kenten bai die... Dagonillaren oge-
ian, gerlaren su-txinparta artetik
iges eginda, zar, emakume eta aur
batzuek koba-zulo batean aterpe ar-
tu zuten; guzira ogei ta amazapi.
Irakeko soldadu biotz gabeak guziak
barruan bizirik erre zituzten. Agorri-
lla'ren amaseian, Sorya izeneko
errian, Kurdotarren aldeko ziralata,
larogeita amalka gizon tiroka garbi-
tuak izan ziran. Lepa-ezu rreraño ika-
ra sartuko zitzaielakoan Kurdotar-
rai...? Toki onean... Irak'tarren jo-
kabidea zenbat eta gogor eta gaizto-
ago, orduan eta Kurdotarren aberri
miñ eta askatasun zaletasunean be-
roago eta sutsuago.

"Aurtengo negua gure zorigaitzen
amaia" Aurtengo neguan gu irabaz-
talle, gu txapeldun" oiu egin du Ka-
la Diza erriaren eustalle defenso-
reak... Bitartean jatekoa urri urri
jende artean... sendagairik ez... pe-
nizilirik gabe. Baña etorkizunari bu-
ruz, Kurdotarren sinismen eta uste-
osoak pare gabeak dira. "Gizalditan
borrokatuko da gure erria, bearrez-
ko bazaigu, esan du Barzani, iruro-
gei ta bost urteko Buruzagi-Nagu-
siak. Baña sekulan bere oñik ezdu
jarriko gure lurretan Irakeko solda-
duak; Iru gizalditan Turkotarrak Tur-
kotar egin nai izan giñuzen. Oker jo
zien kukuak; Ez det ikusten nolatan
arabetarrak Arabetar biurtu al izan-
go gaituzten".

A'TAR JOK

EUROPA-n ZECHAR:

LABORANTZAREN KRISIA

Laborantzari edo nekazaritzari lo-
tuak dauden pertsunak, nahiko uga-
riak direlako Europa-n, batetik; eta
langile (proletargoa alegia) proble-
mak gehienetan laborariarenak es-
taltzen dizkigulako, bestetik; egokia
deritzait, egun laborariak duan pro-
blema, ahal neurrian azaldu eta az-
tertzea. Gai honek, geure herrian
duan garrantzia ez genezake uka, eta
bertze herriek pasa dituzten espe-
rientzi latzak, geuretzat ere balioa
dutela... argi da.

Honek estudio oso bat behar luke,
baina artikulu batetan ezin osatu de-
zakegunez, planteatu dezagun be-
hintzat prolema hori Europa-n zein
den, eta irakurleen eskuetan utz,
geure herriarekin duen erlazioa.

EUROPA-n

Europatzat, «Merkatu batua» joko
dugu.

Laborarien artean, behienentsuak,
erdi-laborari eta laboraritxikiak dire,
halere indar gutxiak, zeren indus-
trian bezela... laborari aberatsak jar-
tzen dituzte laborantzarako lege edo
arauak, hots, lauek dute milaren bi-
zibidea.

Urte sorta batean, burgesia izan
da, laborari-txikiaren ondarena fre-
natu duana, eta noski, langile mugi-
mentua zapaltzeko laguntzaren truk.
Laborantzaren prezio-euspenak (edo
prezioen -konjelazioa) daramakian
politika lortzeko alegia.

1958 garrenetik honutz, eta tek-
nikaren aurrerapenak eraginda, ka-
pitalismoaren konzentrazioak, burge-
siaren haukerako politika, lur jota
utzi du. Laborari-txikiak gero eta
egoera larriagoan aurkitu eta, beren
basherri eta lurak saldu beharrez
dire. Erdi-laborarietarako batzuek be-
rriz, kapitalismoaren joko admittuz
gero, haren bidean jarri eta patro-
i bihurtu dire, kapitalismo maila lortu
nahiean.

FRANTZIA-n

Frantzia haukeratu dut ejenplu
konkretuena bezala.

1950 eta 1960 urte artean gutxi
gora behera, laborari behartsuen
itzulia ugaritu egiten da, eta lehen
aipatutako «patroi dinamikoek»,
erreforma bat eskatzen dute, heien
burubidea lort auzteko.

1960'gr urtean, Frantzian mugi-
mentu bat somatu zen, laborantza
modernizatzeko sekulako propaga-
nda. Eta mugimentu haren direkzio
falta, egun ikusten dugu. Moderniza-
tu bai, baina nola?... beti bezala ka-

NAHIZ ETA ZENBAIT «IRAULTZAILEEK» HEIEN PROLEMA AHAZTU...

pitalisten erara eta modernizazio-
aren gailurrean, kapitalistak daude-
la. Laborari askoek ahaleginak egi-
nez, beren teknikak eta makinak be-
rritu egin dituzte, besteak berriz
laborari sendoen menpean jarri. Ze-
intzuk izan diran politika oker ho-
nen ondorenak?: prezioen jektiera
(kapitalisten honerako) eta lur-pro-
duktu gehiegia merkadutan, laborari-
txikiaren gaitzerako, produkzioa mo-
txa bai dute, eta gainera teknika-ma-
kina berrien alturara jartzeko diru-
rik ez.

Laborari-txiki eta erdi-laborari ge-
hienak, esne eta aragiaren merka-
tuan dire sartuak, esnearenean ba-
tez ere, baina Frantzia aragiaren fal-
ta dago, ez esnearen beharrea. Le-
hendik ere Frantzia-k esne produk-
zio haundia izan du, baina azken ha-
mar urteetan, modernizazioa dala ta,
merkatuak osorik bete, prezioak je-
txi, kapitalistak prezioa eusteko pro-
dukzioa ugaritu... eta laborariak ezin
merkaduetan sartu, zeren eta bost
edo hamar beiekin nolaz prezio
hoiek eutsi?

ESNEA ALA ARAGIA

Bestalde, Frantzia-k aragiaren be-
harrez arkitzen da, eta ahinbeste
bei izan da ere, aragia kanpotik eka-
ri behar. Laborantzako-ministerio-
aren proposibioa hau izan da: Labo-

rari batek, hamar bei baino gutxi-
ago baditu, bei bakoiztagatik 1.100
FN emanen zaizkio, baina hortarako,
dituan bei guztiak aragitarako eman
behar. Laborari batek (hauek gu-
txienak % 20) hamar bei baino ge-
hiago ba ditu, berdin ordainduko
zaio, baina hortarako bizirik gera-
tzen diren abereak ez dire esne
ematekoak bihurtuko, alegia ez dau-
katela esne merkatuan sartzeko hau-
kerik. Honela 750.000 tonelada ja-
soko dire urtean (esnea noski) eta
ez gehiago.

Plan honek, laboraria gehiago za-
paltzen du, eta kapitalisten sistimak
ez du aldaketarik somatzen, alde-
rantzian, esne eta aragi merkatua in-
dustrializatzean du bere patxara.

Mansholt plana ere oso ezaguna
da, eta berek dionez, laborariak 3-
tik 2 gutxitu behar litzazke Hamabost
urteetan eta laborantza lurak 5-etik
4-ra. «Adapter la production au mar-
che» zion deklarazio batzuetan, ez
omen dago beste erremediorik.

Honek, Frantzia-ko problema ho-
nek, harriturik uzten gaitu, zeren
Frantzia-ko zenbait laborantza-sisti-
mak, onhartuak —eta nola gahine-
ra! Exito osoarekin, ikusten dugu-
nez-izan dira bai Kuba-n, bai Txina-n
eta bai Vietnam-en.

MIKEL MENDIZABAL

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA, S. L.

IZUGARRIZKO SALGAI GARBITZEA!!!

ERREDIZEN SAILLEAN,

EUNEKO 20, EUNEKO 30 ETA 50 ERE MERKATUKO DIRA SAL-GAIK

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA, S. L.

Moraza, 3 eta 14

DONOSTIA

San Marzial, 12

IRUN

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

«UHN BERRI», Juan San Martin

Poesi sorta trinkoa hauxe.

Poesi gaztea da, ta gazteak, egiazkoa danean, zaharrak baiño ezipal gutxiago izaten du; gurea bezelako erri zaharreko gazteak ere bai, dirudie-nez.

Noski, Juan San Martinek ere izan du begia.

Bilduma onetan tokia arkitzeko bi ari jarri ditu: bata, kronologikoa, olerkariak 1930-tik geroz jaiok izatea ta 1964 ingurutik asi ta onuntz ezagutu arazi diran lanak izatea, ta bestea, poesi hau era-berrikioa izatea, bai egin-bidean eta baita protesta-gi-ari dagoakionean ere.

Ta gaurko olerkari gazteetatik 25-ek baldikuntza ohiek betetzea ez da gutxi.

Orrelako aukera ziurtasun osoan egitea zailla izaten da.

Itiork ez du objetibidadearen mai-xu-biderik. San Martinek ere behar ba da egingo zituan utsak. Bateria bat berak aitortzen-edo du: bere asmoetan «poesia soila»-ri eman dio tokia; abestiari ez; abesten dan poesia ez ote da poesia?, ta ez ote da protesta ta ez ote da gaztea?; behar ba da Lourdes Iriondo ta Benito Lertxundik ere sorta onetan egon behar luteke, «Ez dok amairu»-ko abestirik gehienak berak sortuak diralako.

Nola nahi, Euskalerriko protesta-giroa ementxe dago preso; nor naik begira dezake.

Bilduma hau egin duan buruak beste asmo bat ere izandu du: aha-legia, olerkari hoietako batzuek ez omen dute beñere liburu bat argitaratzeko biderik izan; elkar bilduta egindako hauxe osatu dute; ala, bidez bakarka egiteko gai dirala erakutsi ahal izan dute.

Rikardo Arregi zanek ere zirikatuz argitaratzaileen piztizulo hau.

Diru-irabaztaille edo erriko lankide diran erakusteko aukera ba dute; bietatik behar da, ta neurrizkoak ondo daude; baiña aitzaki onekin hura egiten ba dute, gure erriak jakin-gu; gure olerkari lanak liburuz jantzi gabe, larru gorrik, ez ditezela geratu.

Edozeinek ba du aukera bat egi-

teko eskubidea, ta neronek ere egin dut bilduma onetan gogoko zaidanaren bereizte bat.

Egi beldurgeta artez oso egoki esaten dutenak ba dira bilduma onetan, eta nere gogoz Gabriel Aresti (izenik gabeko olerkia), Julian Lekuona («Hiltzaile bat bezela» ta «Eliza Pobre»), Xabier Lete («Bide ezkutua»), Daniel Landart («Arratseko otoitza») ta emakume bat: Amaya Lasa (izen gabeko olerki trinkoa) dira mai-xu.

Ba dira, noski, beste sakonak ere: Jose Antonio Arze, Jose Azurmendi, Martin Garin, Gixan Alfaro (naiz eta rimari lotuegia egon), Beñat Sarasola (imaginazio aberatsez ornitua gaitia), Jose Angel Irigaray, Mikel A. Intxausti (au ere imaginazioz nabarmena), Jose Maria Agirre (metro-ari lotuegi iruditzen ba zait ere), Ramon Saizarbitoria ta Ibon Sarasola.

Hau berezkeri bat besterik ez da noski.

Beste zerbait erantsi nahi nioke argitxo oneri: giro-berriko 25 olerkari gazte ohietatik 2 emakumeak dirala: Amaya Lasa ta Patxika Emarruzpe; 6 olerkari Bidasoz aruntzakoak dirala; ta 7 apaiz- prailleak eta 2 izatez utzi berriak (25-etik 9 Seminariotik pasiak, beraz).

UGALDE-tar MARTIN

(Sociedad Guipuzcoana de Ediciones y Publicaciones, S. A., Izarra irakola, 1969, 177 orri, 150 pezeta).

EUSKAL DISKA BERRIAK

MIKEL LABOA

GOIZTIRI - 17

Munduaren esker ona-Gaberako aterbea-Denak ala inor ez-Lillurarik ez. Kantari honek ba ditu lehen ere beste bi diska Baionako etxe honekin egiñak, sakonena, osatuena, hau dugu ordea. Bertold Brecht, jermaniar teatrolarien lau poemari musika jarri dio Mikel-ek ta diska txukun bat osaturik eskeini.

JOSEPE IRIGARAI

HERRI GOGOA HG - 16

Urak dakarrena-Begiak-Herri behera-Miña ta griña. Berria dugu, abesti munduan Irigarai gaztea. Lagun artean ondo ezaguna, milla abesti zahar xarmanki kan-

IRIGARAI

IOI HG-16

tatzen entzun ahal izan diogulako, hona bere lehen diska, berak sortutako lau kantakin.

Ez dio inorren belarrieri min egingo ta bai askorenak gozatuko.

JUAN MIGEL

HERRI GOGOA HG - 17

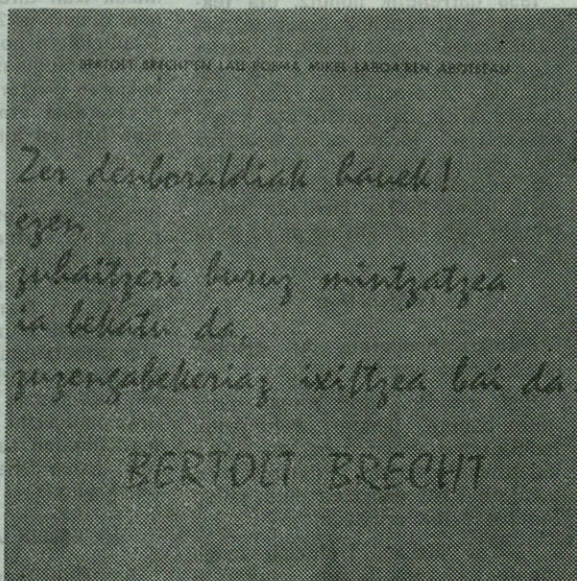
Aizean dabilla-Emazte bat nahi zuen-Zer naiz ni zu gabe-Arkitzea Iruñar gazte bateri eman dio sarrera Herri Gogoak bere diska sailean. Amodiozko kantak ditu maite abeslari honek, eta ezin uka pozik artu dugula bere lehen diska hau.

Ia, naffartarrak beren almena erakutsiaz beste diska asko eskeintzen dizkiguten.

AMESLARIAK

CINSA-CIN - 161

Martin Lutheri kanta-Go Marchinin-Biafra-O gu hemen.

Hau dugu Ameslariak eskeintzen diguten bigarren diska, ta zorionean izan dedilla etorria. Lehen diskak arrera hona izan ba zuan bigarren honek obeagua izango duela esatearekin ziur gera okerrik ez dugula esaten. Bigarren diska honetan aurrerakada haudia nabaitzen da, alderdi guztietatik begiratuaz. Kanta berriak bi-ziro ederrak dira ta zaharrak, musikaren aldetik, maiz entzun ba ditugu ere, euskal hitzak dituztelarik atsegin egiten zaizkigu. Bapo Ameslariak! zorionak egin duzuten lana gaitik.

JOSEBA AGIRRE

JUAN MIGEL

aizean dabilla emazte bat nahi zuen zer naiz ni zu gabe arkitzea

IOI HG-17

HANDIK ETA HEMENDIK

OKER EGINDA

Ikusi dodaz Columbia-k argitaratutako azken disko biak. Oker eginda, jaunak. Ez abeslarien aldetik (benetan onak dira), hizkuntzaren aldetik baino.

Hasteko, ez dabe euskera batua erabilten. Diskoen euskal editorialak euskera batua erabiltea erabagi badabe, zertan jatorkuz orain Madrid-ekoak beste bide batetik?

Baina horren aparte, ortografiaren aldetik, faltaz josita dator. H-rik, bat bez, eta holango «pitxiak»: «zortu zan maitazuna». Erderazko diskoetan, «ai ba un vuro» idazten dabe?

EICHMAN ETA BOST KAÑONERO

Israeldarrak, lege internazionala alde batera utzita, Eichman hartu eben eta orain bost kañonero.

Munduaren indiferentziaren erdian 6.000.000 israeldar gas kamaretan galdu eban herriak, bere lekzioa ikasi dau: norberaren burua defenditzea norberaren eginkizuna dala.

Tristea da esatea, baina gaurko munduan egoismo gehiegi dago. Norbera ondo bizi, ta besteak or konpon. Holako mundu baten, ez da harritze-koa bakoitzak bere burua ahal dauzan medioekin defenditzea.

ZAHARRAK ETA GAZTEAK

Lehenengo baten irakurri neban batzuek gazte denporan zahartzen dirala, ta beste batzuek ez dirala inoiz zaharrak egiten.

Egia dala uste dot.

APAIZ ETA EZKONTZA

Holanda-ko katolikuek apaizak ezkontzearen alde ei dagoz.

Ez dakigu denporarekin zer gertauko dan, baina nire ustez, holandarrak ez dagoz hain oker. Eta hori probateko, hor daukagu Martin Luther King. Ezkundua ta artzain protestantea izanik, nork esango dau ez zala gizon zintzoa izan?

XABIER GERENO

BEOBIDE OTALLARIAREN OMENEZ, ENGLANDERAZ

Ona emen, Mairin Mitchell, englandar idazle andereñoak, Zuma-ya'n aspaldin bizi danak, Beobide otallari ospetsuaren illeta oroiz, englanderaz egindako olerki-antzo lantxoak, eta idazle onen euskaldun lagun batek euskal-itx-neurtuetan jarria:

MAIRIN MITCHELL'EK

He walked with Christ,
He worked for Christ.
His Cristo incomplete when he died,
The arms unfinished.
Oh! the joy of his surprise
When Chist's own arms were opened wide
To bear him into paradise!

BERE EUSKELDUN LAGUNA'K

Beti Kristo-ren bidean,
Beti Kristo-ren alde.
Baña eriotz uanean
Irudia amaitu ez!
Soina bai, besoak ez!
Ene! ze poza ikustean
Kristo'k beso zabalez
Zeruratu zuanean!

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azlyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tronak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak.

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gortatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soilla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-galbia
- Gurifia
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Arantza Esnaola txapeldun

ARANTZA ESNAOLA BERE SAIOETAKO BATEAN

Arantza Esnaola, Beasain-go neskatza gazte bat dugu. Hogeitau urte ditu eta makinatxobak sari ba ditu bereganatuak soinuari bezala. Azkenea Paris-en irabazi du Santa Luzi egunez. Ohorezko mailan jokatu behar izan zuen hogeien artean txapel-dun geratu da. Horregatik horrialde hauetara ekartzea, gauza egokia zait eta ikus ditzagun bere iritziz batzuek, nik egin dizkiodan galdera batzuen erantzun bezala.

—Arantza, jakin dudanez, Paris-en txapeldun geratu zera zure mailan. Esango al zenizkideke txapelketa horren xehetasunak?

—Txapelketa hau, Europa-ko Soinu Batzarrak antolatuta zuan. Banaka jotzen gurenen artean, 22 talde egin zituzten. Ni Ohorezko taldean sartu ninduten. Nere taldean 20 soinu-jolek parte hartu gurenen. Ez dakit, txapelketa hau urteoro egiten dan edo ez. Nik lehenengo aldian nuan. Frantzia-n, Eguberrietarako antolatzen diran jaialdien tartean sartua zegoen eta bertako Eresbatzarrak babesten zuan.

—Aurtengotaz at ere, ba dakit beste txapelketa askotan saritua izan zerana. Esango al didazu, zeintzuk izan dira zuretzat, orain arte irabazitako saririk garrantzitsuenak?

—Holanda-n orain dirala bi urte, Europa-ko semiprofesionalen txapel-dun irten nintzan. Urte berean, Madrid-en, profesionalen txapelketa bigarren geratu nintzan. Lehendabiziko saria berriz, Donostia-n atera nuan eta urte berean Pasai Antzio-n beste le-

hendabiziko sari bat. Askeneko hauek orain lau urte. Beste batzuek ere ba ditut, nahiz eta ez irabazi. Beti ez bai dago irabazterik!

—Bai, halaxe da. Baina oraingoan irabazi duzu eta ikusten dugunez, Europa-ko txapeldun handi bat zera. Ez da aurtengoa bakarrik, lehen-dik ere goiko mailako soinu-jolea zaitugu. Zenbat urteren buruan lortu duzu zure oraingo maila?

—Zazpi urtekin hasi nintzan solfeoa ikasten eta hamaikakin soinu-a. Beraz geroztikakoak hortan daramazkit.

—Nortzuk izan dira zure irakasleak?

—Solfeoa Karmelitetako Ikastetxean hasi nintzan ikasten, lekaime-ekin eta gero Gema Unzueta-rekin jarraitu nuan. Soinua berriz, Tolosatar, M.ª Luisa Irastorza-k irakatsi zidan eta azkenik Ludiko txapeldun dan Migel Bikondoa-k.

—Entzunik nago, zerorrek ere irakasten duzula. Nortzuei?

—Ikastolako haurrei; bi talde zaharrenei. Etxean berriz nahi duten guztiei. Hogeitau bat ikasle ditut etxean, adin eta maila askotakoak.

—Soinu irakasketa, bizibide bihurtu al liteke gaur egun?

—Irakaskintzatik errezago, bizi leike jo-aldietatik baino. Txapelketek ez dute ematen bizitzeko. Seinu-jole Profesionaltzaz berriz, ez dut hitzegiterik, egin berria bai naiz. Nolanahi ere, azkenaldi honetan jaialdiak asko gutxitu dira eta...

—Euskalerrian zehar egiten diran jaialdietara, deitzen al dizute?

—Lehen bolara batean bai. «Ez dok hamairu» taldekoa nintzan eta ondo ibili ginan. Orain ordea jaialdiak egiteko jartzen diran zenbait eragozpenekin eta abar... gutxi.

—Eta erbestekoetara?

—Ez. Konkursoetara bakarrik.

—Diskorik egin behar al duzu?

—Ez dakit. Oraindik ez dut erabaki.

—Zein da gaurkoz, zure helburu nagusia?

—Ikasten jarraitu eta ahal duan urrutienaraino heldu.

—Munduko txapeldun izatera?

—(Parre egiten du eta ez dit erantzuten).

—Zer konseju emango zenieke, soinu-a ikasten asten diranei?

—Ez aspertzeko eta gelditu gabe jarraitzeko.

—Besterik ezer, ZERUKO ARGIA-ren irakurleentzat?

—Nigandik ezer nahi duanak etorri besterik ez duala. Deitu eta gus-tora joango naiz edozein jaialdi edo bestelako jo-aldi batera. Eta Eskarri-kasko.

—Ez horregatik eta Agur.

Beraz, honetan amaitzen dugu gure elkarrizketa. Gaurkoz, gure herriak duen mailarik goreneko artista dugu. Zorionak Arantza eta ludiko txapelduna iristeko zoria izan deza-zula. Hala opa dizugu Beasain-dar guztiok.

MURUMENDI

ZER ARI GERA IDAZTEN (2)

UGALDE-TAR MARTIN

EGITEN ARI DIRAN LANAK

1. Ego-ameriketako nobelagintza (literatura kondaira ta saiakera gisa egiten ari dan lana.

2. Aljebra berria euskeraz egiteko asmotan dagoan irakasle gazte batek beste gai onetako asmoen berri jakin nai luke; behar-beharrezko lana auxe.

3. Emakumeentzat euskerazko aldizkari bat beharrezkoa dala-ta ba da oso kezkatua ta lanean asteko gertu dagon idazle bat; bere kidekoen berri jakin nai luke, noski.

4. Idazle bat ari da: Sasi giltzak (Benavente) ta Judas de casas (Trueba) euskeratzen; argitaratzaille baten beharrea da.

5. Euskal idazleak (biografiak, antologia ta bibliografia) oso aurreratua dago.

NOBELAK ETA IPUIAK

Nobela, ipui ta antzerkiak ere ari dira idazten; ona izango litzake gaurkoz iru sail oietako zenbat lan idazten ari geran jakitea; euskeraren gaurko abiadura neurritzeko ona izango litzake-ta. Zientzi-fikzioko nobela bat ere egiten ari da idazle bat.

OARRAK

1. Lan oietako batzuek euskera batuan gertatzen ari dira; gai onetaz danok asko kezkatu behar genduke; euskeraren etorria emen baitago.

2. Urteteko dauden liburuen berri zehatza eman nai genduke ZA-an; orretarako egillearen laguntza behar dugu, noski. Urten da gerokoa ere berdin. Egilleak esaten ez digunik ez baitugu emen jakiten; edo gutxi beintzat.

Ara gaurko guziak. Gehiago ba dator, berri ugariak ematen ahaleginduko naiz.

EGIÑAK ETA ARGITARATU GABE DAUDEN LANAK

1. Método de euskera radiofónico (bizkaieraz).

2. Euskeraren asiera umetxoentzat, margodun irudi, izki aundi ta abesti bidez.

3. Señora ama de casa - Etxekoandrea izeneko liburu-lan bat bukatua dago.

4. Italeratik Dorre dontzu bat (Vittorio Calvino) ta Argi xipi bat (Aldo Benedetti), ta frantzeratik Elkorra (molière) ta Nolabaiteko gurasoak (Jean Cocteau) euskeratuak eta argitaratu gabe daude.

EGIÑAK ETA ARGITARATZEN ORAINTXE ARI DIRANAK

1. Iztegi berezia (euskeraz itzegiten dakitenentzat)

IDATZI TA ARGITARATU GABE DAUZKATEN LANAK:

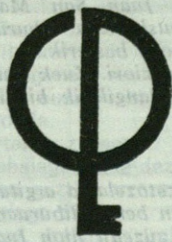
ORAINTXE IDAZTEN ARI NAIZEN LANAK:

IDAZTEKO ASMOETAN NAGOEN LANAK:

BESTE ESAN-BEHAR AU ERE BA DET:

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendari-tza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI

PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barekaldio
Ondarroa
Andoain
Plazentzi - Sorluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markiña
Bergara
Altsasua
Elbar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi

Gastelz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeltia
Eman
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERBOTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKAEUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

zumaia

70'KO EUSKAL-
ALFABETATZEAREN
EGITARRUA

Bi illabete iraungo du IKAS-TAROAK, zortzi aste. Ilbeltza-ren azkeneko astean asi ta Martxoaren azken azte, Aste Santu-arte.

Aste bakoitzean lau egun aukeratu ditugu klaseetarako; astelen, astearte, asteazken, ta ostiral egunak.

Orreala IKASTAROAK guzira (8 x 4) ogei ta amabi klase izango ditu.

GAIAK

Lau gai ibilliko dira. (Bakoi-tzak eratzitako klase gutxi gora bera).

1.—ALFABETATZEA (Astelen ta asterkenetan).

2.—BERTSOLARITZA eta LITERATURA (Astearte ta ostiraletan).

3.—ERRIAREN HISTORIA (Astelen ta asteazkenetan).

4.—TEATROA. MUSIKA zaar ta berria (Astearte ta ostiraletan).

Bi aurreneko gaiak lenengo lau asteetan ta beste biak urrengotan.

MAIXUAK

JUAN SAN MARTIN. SARREKAKO ITZALDIA (Ilbeltzak 23) TALDEKA zuzenduko da Alfabetatzea. Taldeak eda-deari begira banatuko dira.

Bertsolaritza: JUAN M.ª LEKUONA.

Literatura: XALBADOR GAR MENDIA.

Erri-historia: JESUS MARI ARRIETA

Teatroa: INAKI BEOBIDE.

Musika: JULIAN LEKUONA.

Musika: JUAN JOSE ARREGLI.

Euskera Batua: JUAN ANT.^o LETAMENDIA.

Oar batzuek.

—Karpeta bat emango zaio ikasle bakoitzari, klase bakoitzean eman bear dan gaiaren laburpena eskuratuaz.

—Gastuak ordaintzeko materiala antzera ikasle bakoitzak ogei doro indurduko du.

—Ikastaldiak illuntzeko berderatzak inguruan izango dira. Zer ordutan ta nun aditzera emango zaizute.

—Amasei urtetik gorako zumaia euskaldun guzientzat dago eratu.

ERATZALLEAK

Zumaian, 1970-ko Ilbeltza-ren 9-an.

eibar

ALFABETATZEA

Hilaren 7'an. Elgoibarko Izarra El-karteak eratu, Lehen Alfabetatze Ikasaldiak hasi ziran Elgoibarren, ohi danez Rikardo Arregi (G. B.) zana-ren metodua oinarritzat hartu-rik. Gramatika eta Historiaz gainera, hogeita bost idazleen zatiak osatzen dute lehen mailako ikasaldi hauek.

Idazleen zatiak aukeratzean, sistemari dagokionez behintzat, Xabier Kintanaren iritzia ontzat hartua izan da. Esate baterako, bizkaitar idazle modernoetatik hasi eta bizkaitar klasi-ko edo zaharretara jo, eta sasoi bereko gipuzkoar zaharretatik, gaur eguneko gipuzkoar modernoetara berriz itzuli. Ondoren, batasunean abiatzen garanez, Euskaltzaindiak onarturiko ortografiak baliatzen di-ren idazleen zatiak, eta amaitzeko nafar lapurtar idazle zahar nahiz moderno-ziati batzuk.

Hona hemen aipaturiko sail edo talde bakoitzari dagozkion idazleen izenak: Bizkaitar modernoak: Juan San Martin, Kirikiño eta Domingo Agirre. Bizkaitar idazle zaharrak: Fr. Bartolomé, Astarloa, Añibarro eta Mogel. Gipuzkoar zaharrak: Larramendi, Kardaberaz, Juan Bautista Agirre eta Lardizabal. Batasun aurre-ko gipuzkoar modernoak: Domingo Agirre, Orixe, Lekuona eta Anes Lazkako. Euskera bateratuen: Villasan-te, Santamaria, Txillardegi, San Martin, Kintana eta Rikardo Arregi. Muggazandiko idazle klasikoak: Axu-lar, Joannes d'Etcheberri eta Duvoisin. Azkenik modernoak: Manezau-di eta Davant.

Idazle batzuk, San Martín eta Do-mingo Agirre alegia, euskalki biak ondo baino hobeto bereganatzen du-tenez, birritan aukeratuak izan dira.

Aipaturiko hauek gainera, ikasal-diak Elgoibarren jazozen direnez, Urrunzuno bertako semearen zati bat, lehenengo egunean aztertu zen.

Zorionak Elgoibarko Izarrari, eta txalo zatatzu mordo bat hain go-tsu diharduten ikasleei.

BERGARRAK ERE

Bergarrak ere badihardute. Parro-kiko Gazteen Elkartasunak antolatuta, idazsarietara bat izan dute Ga-bonetan. Azaldutako idazleen urteak arabera, lau taldeetan banatuak izan dira. Hau da, 6 urtetik 9'ra., 10' tik, 13'ra., 14'tik 17'ra., eta 18'tik aurrera.

Nagusien taldean ez ezik (ez ote da inoir presentatu, edo presen-tatuek ez ote dute saria merezi) gai-nontzeko hiru taldeetan, beste ho-renbeste neskatala sarituak izan dira. Nun ote dagoz Bergarako mu-tikoak? Zorionak denori eta batez ere Uxue Oregiri, 14'tik 17'rako tal-dean saritua izan dalarik, sasoi pe-tralenean bizi bait da.

Eibartarrok noiz horrelako sarike-ta bat?

BARKATU

Barkamena eskatu beharrean naiz Mendikute harotzen semeari, ordu onean etxeratu zaigu-ta ez diot ja-ramonik egin. Ez haut gorputzez ezagutzen, bai ordea bihotzez eta izpirituz.

Hartik nere ongietorri beroena.

MARISABELI

Elgoibarko kartan Marisabelek di-nosku: «Batzuek diotenez Arantzazuko erabakirik ez da betetzen. Bes-teak diotenez, erabakirik etzan ar-tu. Bien bitartean EUSKALTZAINDIA ixilik; noiz arte?».

Euskaltzaindia ez dago isilik. Oraintxe argitaratu berri du Euske-ra aldizkarian bere agiria. Batasuna-ri buruzko erabaki guztiak ere se-parata baten salgai dituz. Gainera, orain dator urte bat Arantzazuko Ja-kin aldizkariak Euskaltzaindiaren agi-ri hori aurreratu zuela. Orduetik, ja-kin argitaratzea debekatu zuen ar-te, aldizkari honek ortografia ber-riaz atera ditu artikulua eta saiaera guztiak.

URTARRILA

Ohi den bezala, Urtarrilaz batera dendarien beharpenak etorri zaiz-kigu. Bergaran bost edo sei metroko anunzioa edonord erakur dezake, euskeraz gainera: MERKE NAI DU-NAK ORAIN DU AUKERA.

Ikasi nahi duanak oster, beti du aukera.

AMATIÑO

azkoiti

IDATZ LEIAKETA

Herriko guraso elkarteak joan zen urtearen bukaerako idatz txapelke-ta bat eratu zuen Azkoitiar jente xe-nearen esatera, gertakizun, ipui ta ateraldiak gai zela.

Edozeinek idatz zezakean. Gai-emaña zuten ta haren muga ta neu-rrietan makurtu behar. Naiz euske-raz, naiz gaztekeraz azaldu zitezkean lantxoak. Irabaztunentzat zenbau sari ere izendatuak zeuden.

Herriko Kultura maila igo ta ja-kintza zaletasuna sortu ta gehiagotzeko horrelako sarietarako behar-beharrezkoak ditugula aitortu dezagun. Beraz guraso elkartekoei gure zorio-nik gartsuena ta hasitako bideari ja-rrai dezaiozela.

Zortzi lantxo euskeraz ta lau gaz-tekeraz azaldu ziran.

Norbaitzuentzat harrigarri izanen da gertakizun hau. Bainan geldiro pentsatu ezker ez zait ezer mirari-tsu iruditzen Azkoitiarren euskera-ganako arrera, begirune, itzal ta maitasun berdingabea.

Bestalde hizkuntza bakoitzak apartekotasun ta gun berezi bat ba-duelako egokiena, hala pentsatu ta mintzatzen zirelako, euskeraz egi-tea zen. Beraz alde huntatik gaztel-darrez idatzi duten euskaldunak akats barkakaitz bat izan dutelako susmoa dut.

Agertutako lantxoan artean izan dire baitere, euskeraz nahiz gazte-lerazkoen sailean, arauetatik at gel-ditu direnak. Arestian esan duka-nez txapelketaren lehen puntuak garbiki azaltzen bai zuen Azkoitiar jente xeharen gertaera ta ipuiekin osatutako lanak izan behar zutela. Jakiña, ta zuzentasun guztiakin ha-la gertatu ez direnak, sarituak izan baziran ere, ez zeukaten lehen le-kuetara irixterik.

Idazlariak oso bide hertsia baten aurrean egokitu ziren eratzaleak de-lako gai izendatu bide zutelako.

Gai desegokia? Demagun hertsia-sunean finkatzen zela soilki zailta-suna.

Hil hunen hamaikan "Acción Ca-tólica"ko emakumeak duten aretoan gertatu zan sari banatzea. Tamalga-rria oso jente gutxi agertzea. Kontu atera zazue; saritu batzuek ere ez bai ziren jun. Orduan bi eskuetako behatzekin kontatu haina soilki. Or-du berean ardandegiak leporaino be-teta. Betikoa! Ez dakit zertako aipa-tu duan ere. Herriko egoera on-giegi dakigunez-gero beharrik argi-tzeal

Lehen saria merezimendu guztiz Arantzaz Gonzalez'ek jaso zuen. Bi-garreneko hiru ziren berdin irte-nak: Guillermo Sodupe, Pilar Cuende ta ene gidatzaile min ta adiskide leial Albiñu'tar Anastasio herriko apaiz agurgarria.

Irabaztunak ba du meriturik aski ikusluz on Anastasio bigarren gel-di dela, zeren euskal jakintza arloan bere maixutasuna aspaldi erakutsi zigun Arantzazun lehen saria jasoz. Ez daukagu Juan San Martin'en "Escritores euskericos" liburura be-girada bat bota besterik.

Zorionak guziori. Zuek bai zera-te Azkoitiko langilerik bikainenak.

ESKERRAK

Erregeak zetoze-la-ta argitara ber-ri den "Uhin berri" liburuaen es-kari ausarta zuzedu nion Juan San Martin euskaltzainari. Errege egin zedila eskatu ere.

Zintzaki igorri zidan bere babe-sean aterariko poesi bilduma libu-ruxka.

Mila esker.

OROMOLAMENDI

oñati

Aurtengo Gabon edo Eguberriak ere joan zaizkigu, beste urtieta-ko eran; baña orrelako jaiak igarotzen diraneana beti gelditzen da zerbait esateko edo mar-mar egiteko. Eta aurtengoak ere ez dira zerbait utzi gabe joan. Eta zer utzi ote dute ba-

MAR-MARRA bai beintzat. MAR-MARRA iduzkin edo komentario bat bezela artu bear da. Zertaz izan ote dira, ba. MAR-MERRO? Norbaitek galdetu dezake bere jakin miñaz. Ba, MAR-MARROK izan dira exili ezin egon izaten geran alaxe da izan ere ta gaitzak ematen digun ixilik ezin

egona. Nagusi batzuek Gabon-sari obeagoak-eman diela euren langille-airi eta esku zabalagokoak, beste batzuek erdizpudikoak, lengilleairi gutxi opa diotanak, zekenak, euren-tzat asko bear dutenak. Baldin ba-dauko jango dek eta bestela ago eta orrelako zenbat zenbat MAR-MAR-

MASITA.

Erregeanek ere or izaten dira on-doren eta oneik ere ez dira mutil txarrak, baikotzaren etxietan MAR-MARRAK jartzeko. Txikiak txiki di-rala, aundi asko ere txikiantzera biurtzen gera ta izaten dira kontuok. Errege dontzu oiek ere ez omen di-tuzte gausak ongi zabaltzen. Geiene-tan aldeko etxean gausa obeagoak euren etxean baño. Eta gero kanpo-koak kanpo dirala etxietan sortzen diran ixanbillak. Umiaren arteko kon-tuak. Berea baño obeagoa dala bes-terena. Berari ez diola erregeak be-rak eskatutako gauzarik ekarri. Be-rea ez duala bear, besterena bear duala. Barrez asitako kontuak nega-rrez bukatu. Eta au guzi au zenbat denporako? Erregeren kontuak ala-koxiak dira.

Gabon-Erregeak joan zaizkigu; ba-ña zerbaiteri buruz ere itzetan aitu bear izaten da ta Iduzkiñak ba-di-raute. Eta gabon kontuak baño zer-bait garrantzi geiagokoak. Oraingo iduzkin au, orain egiten ari diran Gaxotegiari buruz izango da.

Inoiz entzun izan degu: IKUSI, ETA IXILIK etzeok orrelako muti-lik. Bertsolari batentzat bere esa-kuna ongi biribiltzeko ez dirudi gaiz-ki; baña ni ez nago oso-osoan esa-kun orrekin. Gure Jainkoak zerbai-tetarako eman zizkigun beste gau-za askoren artean begiak, aua eta belarriak. Nere iritzi, begiak ikusi eta belarriak entzuten dutena min-gaña astertzeko noski. A. baña emen dago giltza. Nola astertu? Neurria nola erabili? Eltze edo lapiko ba-tean egozteko gauza ur gutxi ta su gogorra ipintzen ba-dizu laixter da eltzekariori kiskaldia. Bastaldera berdin, ur asko eta su gutxiarekin ipintzen ba-dezu, an geldituko da el-tzekariori eltzetan gozatu edo egosi gabe. Gizonak iduzkiña egiteko As-katasun osoa bear du. Gure Gaxote-gi berria dala ta ez dala aspaldi kontu asko entzuten dira eta goa-zen zerbait bere ggora-bera batzuek agertzea.

Orain dirala iru edo lau urte Oñati'n sortu zan buruaste edo prolema bat. Bigarren mallako Ikastola edo Instituto bat bear zala. Orretarako Madrid'ko Gobernuak erreztasunak ematen zituala; baña orretako Ikas-tetxe ori egiteko tokia erriak eman ber zuala. Erria beriala konturatu zan nun zegoen toki egokia Ikastetxe ori egiteko, Gaxotegia zegoen to-kiari; baña orrek ere bazituan bere zuzendu bearreko akatsak. Gober-nuak denpora gutxioko epea ematen zuan azkar ibilli bearra zegoen zer-bait egingo ba-zan. Orretarako auke-ratu zan batzorde bat errian, zer egin zezakean eta nola. Batzorde errekar artu zuan erabakia. Ikastetxea egiteko Gaxotegia bota eta Gaxote-gia beste toki batean egingo zala.

Denpora gutxi zegoen eta beriala-ko batean Gaxotegiori lurra jo ta ikastetxea egiten asteko lurra ger-tatu zan. Gere bigarren kontua ze-torren, Gaxotegia nun egin. Au ere batzorde orrek billatu zuan nun egin zitekan Gaxotegi berri ori.

Baño irugarren kontua. Eta au ez ariñena. Jota bota errege egin zan; baña berria nola egin. Au zan urren-go batzordearen buruasterik aun-dina. Dirua bear eta asko gañera. Batzorde orrek egin zuan bere on iritzi ez dio bat diru ori nola batu ziteken. Erriarentzako gauza zala eta erri guzian tarteen bildu bear zala diru ori. Nagusiak, langilleak, baserriarrak eta gañerako beste eginbide zuten danon artean. Bakoi-tzari ipiñi zien oraindau bear zuten bakoitzak IRU URTEKO epearekin, Gaxotegi hori egiteko. Nik uste det iru urte oietan erriak ongi erantzuo zuala bakoitzak bere mallan. Orain au da errian egiten dan Iduz-kiña.

Iru urte bete dira, eta Gaxotegiko obrak ikusita oso atzera daudela. Langille gutxi ikusten dirala lanean eta ia zer gertatzen dan.

Nik esango nuke, zenbat gauza asi bear diranean asi baño len atze-kaldeko muturra ikusiko balitzaio aurretik, egiten diran gauzarik er-diak ere ez larazkela egingo. Eta nik uste or ere ori gertatuko dala. Langitzaiz soseguz dijozela dirurik ez dagolako izango dala. Ai ni oker ba-nengo! Esana damutuko litzakit.

Oñati'ko erriak beretzat on zaion asi duan gauzari bukatu gabe ez du utziko eta Gaxotegia ere bukatuko da lenxiago edo geroxiago. Baña gauza bat eskatuko nioke Batzorde prestu orri nere iritzi apaLEAN. Ga-xotegiaren gora-bera danen kontu eman dezala egun argitan. Lenago en erria erreta baidago ixil-mixi-lleko trapukeriarekin erriko esamez eta marmarkeriak argi ta garbi gel-ditu ditezten Gaxotegiaren kontuan.

ERRI ZALE

dima
(arratia)

Erri au, Dima, Arratia aranako zor-tzi errietariko bat dugu, artzaintza ta lugintzatik beti bizi izan dan erri langille bat, goi-auzo ederrez apain-dutakua. A. Lanjuela arratiar euskal idazle kementsua ta adizkide zin-tzuaren baimena barik asinaz ber-to-ko zerbait idatziten, beste askotan legez, bertoko mendi arritsu batera igonez Artaun'eko sendikide maite-ko batekin izan dodan izketaldia da-la bide.

Lenego be Z. ARGIA'n zerbait esananaz, Artaun, erria'n Ipar-Sor-kaldean Legar-mendi, gaur Aramotz izenaz ezagutzen dan aitz-muzturtzu mendian aldamenian aurkituten dan auzune eder bat da; aldi baten Arratia'ko auzunerik aberatsen bat. Eta, auzune ortan bizi danesketiño nire aita maitia zanaren legusu ba-karra, ia larogei ta amar urte be-ren lepo zuzenian dituzala, Altuna' tar Endika (Enrique)! Gure mendi-ko ibillera geiago be bera ikustarren izan zanez, besarkatu ondoren asi giñan berriketa aldian:

—Endika, badakit inguru ontan jaio ta asi eta bizi be izan zarena zeure bizitza luzian. Nire aita be emendik urko basetxe zabal baten jaioa zan, Atutxe'n, naita umetuta-tik Zornotza'ko Boroan da Galda-kao'n igaro eban bere biziñ, baña, nik eztakidana ta, jakin nai dodana-da, zure aita eta nire aita jaiotzez arratiarrak edo giputxo ziran.

—Ni artaun ondun aurkitzen dan Ugariotz auzunen jaio el-nintzan da, bizi gatzetatik geiago Artaun'en, ba-ña, nire aita eta zure aita Gipuz-koa'ko Ataun'guak ziran da euren oaztaruan Oiz-mendi aldameneko Etchebarrieta baserrira etorri el-ziran artaldiakin eta, geruago Dima on-tara, il arte berton bizitzeko.

—Zure bizitzan, artzaintza baño beste lanik be egingo zendun ezta?

—Bai orixe! Lugintzan, auzo erro-merietan danboliñe jotzen da bai-bi-zer-da ullekentzen be auzunian. Orain ogei bat urte saldu nebazan ardiak eta orain «lurgintzan» bakarrik, zuk diñozun lez.

—Eneban uste, Endika, nire lan-bidekuia ziñanik, ullemotzallia; ze-gaitik saldu zendu ban artaldia, ardi errebaña, azpirtuta zengozalako biarbada?

—Ez orixe! Inor izan bazan ardi zalia, ni be izan nintzan, baña, men-diak piñu baltzez estalduten asi zi-ran ezketiño, ezin neban ardiak erdi gosez bedarrik eza gaitik ikusi-ta, pena (tamal) andiaz baña kendu 'egin nebazan.

—Zenbat artaldi egozan orain ogei ta amar edo berrogei urte Dima'n?

—Ezin neukitu esan ziur eunde-kaz ziralako egozan artaldiak, ba-ña, Artaun'en bakarrik ogei ta amabi sendin artian amalau artaldi ta bost euntz talde egon ziran. Da ainbat ba-sobei, zaldi mordo ederrak, asto eta abar.

—Artaldi ta euntz taldeak, zenbat ingurukauk izaten ziran?

—Artaldeak, batez beste berreun-dik gorakauk eta, auntzak, batez bes-te eundik gora.

Ara or, irakurle, Artaun'en baka-rrik bi anei ta zortzireun (2.800) ar-di ta bosteun (500) auntz, eunenbat baso-bei ta beste ain beste zaldi etxe-beiak, egazti ta abar zenbatu barik, zelango aberastauna; beraz, ezta arritzekua Artaun da Dima be aberatsak ziralta entzutia. Ba'dira, banaka-banaka, Dima'n, Arratia'n da Bizkaia'n be piñudiak dirala ta abe-rastu, zintxidita ugaritu dabenak, ba-ña, zenbat geiago ler edo piñu orren erruz txirotu diranak eta, gizaldietan euren asaba zarretatik asita landu-tako basetxe kutunak bertanbera itxi-ta uri basterretara alde egin biar izan dabenak?; gure euskera ta oitu-ra garbieran aterpiak izan diran eus-kel baserri txukunak! Aberaztu edo txirotu egin dau piñuak Bizkaia?

ALTUNA'TAR JOSU

tolosa

INAUTERI AURRE-LAN

Edozein festa zein girotan ibiliko dan jakin nai duzunean, ez duzu obeagorik gatzediarri entzutea baiño. Areago gure Inauteri-etan.

Aspaldidanik ari zaizkitzute jai-gur-diak, karrozak antolatzen. Jai-tal-deak, konparsak ere berean gogo-tik ari zaizkitzute, naiz gauza aundi-rik adierazi ez. Zeren izkutapenean eta ixillean eraman nai izaten dizu-te. Onela, ustegabekoa atsegiñagoa zaiolako jendeari.

Txararak ere bere alegiñak egi-ten ari dira eguneroko ensaioetan. Itxura danez inoiz baiño geiago omen dira irtetzeko.

Aurten, jaiaren asiera aurrei es-keñiko zaie, Ostegun Gizen egunez jaitxo bat eratuaz, zezentxo ta guzi, beroientzat.

Eta euskal-antzerkia urrengo egu-nez, ostiralean. Eguberri bigarreneg-ain ongi lan egin zuten OARGUI'ko gazte antzezlarien esku joango da La-bayen jaunaren «Galtzaindi» inau-teri-antzerkia ematea. Antzerki jai au osatzeko, oraindik ezagutzeko dauden beste Inauteri, etako «diapo-sitivak» azalduko dituzte. Eta igan-detik asita...

Gaurkoz aski dugu. Beste urrengo baterako lagatzen dugu zeetasun geiago ematea. Baiñan esan dezagun jai antolaketa bere bidean dijoaz-tela. CIT'ek zabalkundea eta gazte-diak asmakundea, aurten naiko jo-las izango dugu, bai arraneak ez ba-du!

Eta nor gelditzen da Tolosara eto-rrri gabetanik?

OLAZABAL XABIER

arantzazu

ZERUKO ARGIA'k samurkiro zabaldu daskuz bere ego zabalak Arratia'ko Arantzazu'raño, eta emen agertzen dauz ARANTZAK'ren lora bi Euskalerriko barrien egarritz itxasoaren andik eta emendik diran irakurlien pozgarritzat.

Entzuteko gagoz, entzun gura dogu, baña noz entzun bear dogu auzo-erri andi ta zabalago, indartsu ta aberatsagoatako gaztediak gureok eredutzat artu ta barren-arraren itxarkundia izan dabela?

Euskal-jantziak soñean, eguneroko izkuntza ezipanetan eta eusko-izatea ta nortasunagaz onnidurik, goizetik gaberako gabon-eskea egin eben gure aberri txiki politatzaz dabezan gose ta egarria asetuteko asmoz.

Zeintzuk ete-dira ba, gose ta egarriok? Irakurgai irakurgarriak erosi; gure erri onen txoko ezkutatuak, oiturrak, kondaira (historia) zarra ezautu sakon-sakonetik.

Erritarren artean ezta izan zekelik. Guztia agertu ziran eskuzabal, eta 8.000 lauerleko zakelaturik pozik etxeratu ziran Txorieta'ko txakur playeak emon eutsien larri-aldi gorriagaz aitzuta.

Arantzazu'ko ARANTZAK'ren sus-trai sakonduak eta beso indartsuen lora kezkatia neguak be ezin izango dauz zapuztu.

Aurtengo udan Gorbea'n, Intxorta'n, Oiz'en naiz Aizgorri'n izango diranean, emen izango doguz barri-ro be asteroko onen orrialdeetan Atutxa nebarrebak gaur agertu yaukuzan eran.

Arantzazu'ko gaztedia! Bialdu zuen argazki ta izparrak. Bai-ta, egin ar-pidedun barriak, gizendu ta indarra emetoko gure izparringai.

KIRTENKERIA

Sama-txuntxurra edariz erreta HOSTAL ARANTZAZU'ra indarrez sartu, goizaldean, eta ikubilka ta ostiko-ka gauzañari ortzak eratsi dautsi-ezan gazte lotsagabe kirten utsak nortzuk eta nongoak izan dira? Ixli eta geagoko ondoren barik amaituko ete-da orrenbesteko basa-pizti-keria?... Balitzake, baña ezgaitzean aistu arratiaz gazte asko izan dirala, ezerezgaitik, idizilagaz laztanduak.

A. LANDAJUELA

galdakao

JAYOTZA

Urtarrilla onen lenengotan ikusi eben euren sendi ederra ugarituta, irugarren alabatxu polit batekin Urrutia'tar Josu ta Ildardia'tar Agurtzane senar-emazte gaztiak. Eta iru-garrena esan dogu, lendik euki eba-zalako neska-mutil eder bi, orain izan daben alaba liranakin lorategi bat egez jarriaz euren etxia. Uga-tzaukeran barriz, zetan esanbez eus-keldun onak izanik, Miren-Itxaso euskal-guren zoragarria ezarri leu-tsen. Gure zorionik beroenak ZERU-KO ARGIA'ren bitartez, eta, ta eus-kaldun garbi batzuk aziten dozube-san iru lora orreek.

ERIJOTZAK

Jaio garenok erijotza sor dogu-ta, gaztetan il nai eztabanak, zar egin-bear eta, jakiña, betiko emen egote-ko etorriak ezgeran ezketiño noz

edo noz il eginbear eta, zarra izan ezkerro errezo, batez bere negu a-lai-an. Orretara izanik, Urtarrilla onen amargarrenan betiko gurartetik jaunak eruan leuskun, beren alai guztian Zuatzo'ko auzunen bizi izan zan Basaldua'tar Anbortsi, irurogei ta amalau urtedun dala.

Ikusten denez, etzan guztiz zarra be baña, aspaldiz kezkatu xamar ebillen da, azkenez geixo min orreek eruan dalsku betiko, gizon argi, la-gun-artekua ta euskeltzale ona. Ge-roarte Anbortsi adixkide zintza.

—Baita be, egun ortan berian Goi-ko Jaunak eruan eben gurartetik, Labeaga auzuneko Ibarretxebea'tar Julene, Zorriketa'tar Mikel'en alar-gun zintza, larogei ta iru urtedun dala. Goyan Begoz galdakaotat jat-or bi orreek, eta, lagun gaitubes atsekabeen euren sendikide guz-tiak.

Euskeraz ikasten:

Gabon'etako oporralditxua igaro ondoren, barriz be asiak dira eus-keraz ikasten bertoko gazte mordo ederrak, auzoko ikastolan dabilta-zen umetxu taldeetatik gañera; ba' litzake beste egun baten zerbait geiago onetaz idatzitia ikastoki ortan ikuste bat egin ondoren.

BASA-JAUN

motriku

Gabon jaiak bukatu dira eta ur-te berriari asiera eman diogu. Zer ekarriko ote digu urte berri onek? Asierako beintzat bi jai oso politak ekarri dizkigute. Bata, Errege bezpe-ran, Erregeak egin ziguten etorri-beran zaldi bikaiñetan eleiz atarian zegoen Jesus Aurtxoari gurtzera. Umetxoai ere naiko goxo bota zio-ten. Baziran mutil koxkor batzuek, Erregei baten edo besten antzera ar-tu ziotenak, eta ez zan errege gero aierli Sortaldekoak zirala sinistu erazten. Beste jaiak berriz, Errege egunean «Kristau Ikasbideko» eme-txoak egin zutena Ederrena antzo-kian.

Ikusi egin bear zan umetxo aien modua beren lanak egiteko. Aien abesti, dantza ta jolasak! Bildur zi-ran guraso batzuek, beren umeak ikustia azkenengo orduan atzera egingo zuten, bainon ez zegoen oila-ko beldurrik euki bearrik ez. Buka-tu zanean batek esaten zuan: orre-lako jaiak amabostean bein izan bear gendukeala. Ori esango ote dute oiek antolatut zituzten andereñoak? Oiek bai egin zutela lana. Berrogei-ta amar ume irutik bost urtekoak, zuzendu egin bear dira gero! Zorio-nak ba biotzez Rosarito ta Alazneri.

Jesusen Biotzeko Lagundia aspal-di onetan oso illa dogu, eta bere batzordea gogor ari zaigu lagundi ori bizi berri bat eman naiean. Laister agertuko digute beren kezak, eta artu dituzten asmo ta bideak. Guk al degun maillean lagundu egin bear diegu. Orre aurtengo urtera-ko lan eder bat nun degun.

Urte onetan il diranak. Odriozola-tar Pedro, ta Lete-tar Jose Luis. G. B. Beren etxeko ta senideei lagun-tzen diegu atsekabeen.

Arrizabalaga-tar Josu-ren emazte dan Lezertua-tar Ana Marik neska bat izan du eta jarri diote izenez Mi-ren Aintzane. Zorionak.

Il onen 29-an betetzen dituzte ur-teak Andonegitar Miren Itziar (Le-konde) eta Andonegitar Puritak. 20-an Solupetar Miren Lourdesek. Zorionak.

ANDONEGITAR M.

eskoriatza

SARI GIZENA

Urtian-urtian lez, aurtan be «Sa-ri Gizena» deritxoan orren zai e-gonak gozuz, irakurle. Alperrik, ordia. Datorrenian biarko. Ta gurako neu-ke zozketa orretan kale ez egitia.

Etxekuei-ta lagunduz batera, geu-re asteroko au eguneroko biurtute-ko beste pozik emongo neuke. Eta geure eleizan berogarri bat iminte-ko laifi emon be baita, otzituteko bil-dur barik eleixtarrek egon daitezak.

Bien bitartian, barriz, jan da lan biarko dogu ba.

KAIXO BAT

Geure idazle jator Iparragirre'ri. Urrillaren 26-garreneko zenbakian

orren ederto idatzi zeunskun eta an barriro be idatziko zendueta agindu edo erdi aginduten euskuzun eta... Gexorik zabiz, ala?

Ez dot uste damutuko yatzunik eta «Urte barri, bizi barri!» la ekiten deutzazun nozpeinka idazteari, zeuk lez idatzi daikianik ez dot uste gure errian besterik danik be eta.

Zeure idazlan barriaren zai gagoz. Ekin, bada, ta yarra!

YOAN YAKU

Betiko, Mendiola'n, Benita Elortza Uribebebarria Andre zintzo, emaz-te on eta ama egiatzua. Bere senar Tomas Aldain eta seme-alabei, ba-tez be, geure lagun Felix eta Joan'i, euren atsekabe andi ontan biotzez laguntzen deutzegu.

Zeuk, irakurle, oitotz bat zanaren alde, arren. G. B.

ERRIKO GORA-BERAK

Bolibar'ko Agierrota'ren urtegi ta lurrak gure erriak erosi dauz emen ur geyago izan daigun. Ondo egiña. Eun-da-berrogeitamar pezeta emon ei dauz ordaintzat.

Mazmela'rako bidezabal barria egiteko Aldundiak milloi bat emon dau. Baita geure umetxuen ikastol barrietarako beste irureun-da-iruro-geitabost be. Eskerrik asko.

Liburutegi barri bat edegiko ei da laster geure errian. Euskerazko idaz-tiak bertan euren tokia izango dabe-la uste dogu. Alan biar beintzat.

Erriko erakusleentzat amabi bizi-leku erosi dauz erriak.

BASARRI'GAZ

Euskalerriko azken bazterrian eza-guna dan bertolari trebe onegaz egon barria naz. Kataluña'tik etorren Urtain'en burruka ikustera ara joana zan-da.

An egon dan egunetan ez ei dau itz bat katalandarren agotik entzun euren izkuntzan izan ezik. Katalan-darrak euren izkuntzaganako guk geu-erako baño maitasun beroagua ei dabe. Aundi ta txiki, goitar eta bee-tar, jakintsu ta ezjakin, guztia jo ta ke ibeti katalanera! Ez dabe es-koiatzar askoren antz aundirik or-tan. Erakuskizun aundia emoten daukue guri, alango izkuntz abera-tsaren jabe izanik, aintzakotzat ar-tzen ez dogunoi.

Eta gero «euskaldun» itza beti ez-pañetan. Barriketa uts-utsa. Geure nortasuna izkeran dagola ez daigun aizu.

Euskera bako Euskalerria elitzake Euskalerri. Ikasi daigun.

AITXORROTX

errenderi

ERRI-LIBURUTEGIA

Erri-Liburutegi edo Biblioteka'rik dugunik ere ez dakit askok ote da-ki; gu bertaratu izan geranean beintzat ez dugu jende geiegarik ber-tan arkitu. Ume molto bat, ori bai, erderazko ipuin eta orrelakoak ira-kurtzen.

Bainan bada bertze era bat, ur-tean amar duro ordainduaz, amabost egunerako edozein liburu etxeratu zenezakena eta bertan irakurri. Eta ez urtean liburu bat bakarrik, jakiña, baizik irakurri al zenezak guztia.

Gañera, oraintsu, euskal liburu-zerbait ornitu da gure liburutegia, eta dakigunez, aurrerantz ere, libu-rutegia euskal liburu-berastan joango da.

Bertako zuzendari Jatorra, Patxi Arrizabalaga jauna dezute eta joaten zeratan guztiei arrera on eta xamu-rra egingo dizute.

Beraz, irakurle, irakurtzeko zale-tasunik ba-dezu —eta zaletasunik onenetakoa bera— zuzendu zaitez, Erri-Liburutegi'ra eta merke asko nun denbora pasa arkituko dezu.

URRE-EZTIAK

Gure adiskide on diran, Pedro Otegi ta Dolores Ezenarro senar-emazteak, urrezko eztaiak ospatu di-tuzte. Ez ditu nornai ospatzen! jZor-ionak eta elkarrekin luzaroan bizi-tzea opa dizutegu!

ERIJOTZA

—Juana Urrutia anderea, Zabala'ren alarguna, Jaunak bereganatu du. Bere seme-alaba ta aidekoak atse-kabeen lagun gaituzte.

JAIJOTZA

—Gure adiskide on, Xabier Etxa-be'ren emazte, Belen Istillart'ek neskato bat izan du eta Belen ize-nez kristautu dute. jZorionak!

EZKONTZA

—Gure Eleiz nagusian ezkondu di-ra, Joxe Mari Erkizia ta Niebes Jau-regi erritar gazteak. Zorionak!

ANARBE

lekeitio

Igaro deguz gabon jaiak ta euren ondoren ondo egongo da itz batzuk esatea zer egin dan azaltzeko. Sto. Tomas egunian euki genduan fron-toian euskal kirolen jai aldiat, aiz-kolariak Arrija ta Latasa (au biga-rrena etorri zan Astibian orde) arri atzatean Beñe ta Cabrejas ta gedo Soka-tira Mendexak irabazi eban. Gabon ta gabon zar, dantzari ta txis-tulariak alaitu euskuen gure kaleak. Errege aurreko egunian urte eban bakaldunen ibillialdiak erriko soñu batzak lagundurik. Errege goizean Bar Bombillón'en batzen diran atsegin sariak erriko gaivotegi ta beartsutegi'ra eroatia egin zan, poz aundia bategaz egin eben erri guzti-tik ibillialdia txistulariak lagundurik ta ango zar eta gaixok ondo pozik gelditu ziran erriko laguntasuna gai-tik. Ia Juanito datorren urrean be alegindu egingo gera albada aurtan baño geiago batzen.

Errege arratsaldean asi ziran erri-ko txistulariak ibillialdia egiñaz frontoira ta laster asi zan euskal abestien jaialdia, jendez baterik eogan (uste dot 2.500 bat lagun edo geiago). An ziran, Mikel Laboa, Bar-barias anaia, Herlak bikotea, Zo-rior Egior, Benito Lertxundi, txis-tulariak, ta ain atsegin izan ziran dantzak Azkue taldeko gaztekoak egiñak. Egun ederra bai Lekeitio'n lo dagoen biotzak bizituteko.

Cine Club Azkue asi da emoten bere itzaldia eta denpora gutxian Emon dira HAMLET eta CENMAS Y DIAMANTES pelikula rusok le-nengo denpora aldi ontan jarraitu dabezan lez.

Igande ta jai egun guztietan goi-zeko amaiketa erdiatan emoten da beko eleizan gaztekoen meza ikus-garria, umeak abestu, irakurri egi-ten daben meza Antonii jaunak zu-zendatu. Natubitzate egunian beste jenterik ez dot ezagutu urte askoan gure eleizan. Gitarra, bandurria, txistu ta danbolin Arrieta jaunak zuzenduta, eskeintzan gaztekoak gaixotegirako atsegin sari ikaraga-riak emon ebezan ta nagusiak erre-gien ibillialdi ta espetxeratuerei la-gundu eutzen. Kontzilioak agindu ba dau erriak meza egitea ta senti-tzea orixe egiten dau gure erriak meza ontan.

Ill onen 2'an ill jaku Bilbon Le-keitio'ko seme Andres Ordorika so-ñulari entzutetsua, txistu ta soñu idazlaria, Gaztelueta ikaxteko irakasea, tisturako berenak ditu Al-tza Bilbo, Aupa Lekeitio, ta abar, Gure aratuste jaietan berak zuzen-duteban estudiantinea. Gaur illen 11'an amonda meza Dominika elei-zan; an egon dira bere lagun guz-tiak. Laguntzen deutzagu bere atse-kabeen bere senide guztia. Koian bego.

ANTERON

legazpi

EGUBERRI-JAIK

Pake ta Zorionez, agurtu ditugu, beste urte batez, Eguberri jai atse-gingarriak.

Gure barrenago goxotasun berezi bat sortu erazten duten, egun zora-garriak.

Antziñako oiturari jarraituaz; Ga-bon egunez asi ziran aurtxoak atez-ate, Jesus Aurtxo aintzatuaz, abesti xamurrak kantatzen, etxeko-an-dreak maitasunez jakitzen zien txanpon truke. Auzotako ikastetxe, ta, gaztedien elkartetatik ere ater-a ziran taldeak, baña, talderik berezie-na ta arrera on-ona izan zuana, ikas-tolako aur eta laguntzalleak eratu zutena, ain xuxen.

Neskax-mutiko gaztetxo laloak, beren Andereñoak zuzendari zituz-telarik, astotxo batean, Jaiotza apa-ña zeramatela, berebiziko ikuskizun atsegiña antolatut zuten, goiz ta illu-nabar auzo ta kaleak zear abeslari zirala. Gaberdian, Artziari Onaren, da Teresa Donearen ikatxetako kapi-llatan, Jesus'en Jaiotza ospatuaz, Meza oroikorrak.

EGUBERRI EGUNA

Eleiz nagusian, era berriko Meza Nagusi bikaña, erriko agintari ta entzule ugariak tarte zirala, Artziari Onaren kapillan; Gaztediaren Erri-Meza, era berriko soñulariekin.

Eguerdian, «Eslesa» antzokian, eres-abestijai alaitua.

URTE BERRI

Igaro danari agur egiñaz, ta, be-rriarri ongi etorria emanaz; Parroki Eguna ospatu zan. Erri osoa bildu zan Meza Nagusi ederrean. Erreto-re jaunak adierazi zigun igaro dan urteko eleiz arazorik berezienak. Arazo oien zeatzatasunak argiro adie-razten dituan liburutxoaren zai gau-de, ta, aztertuko ditugu garbiago.

EREGE EGUNA

Bezpera illun abarrean, ospatu zan, txiki ta aundi, guztioak urduri jartzen gaituen, zorioneko errege oien errirako sarrera ikusgarria. Es-ku-zuzi nabarraren argitasunean, danbor ta turuta soñu alaiak, kaleak zear erriko enparantza zuzendu zi-ran. An bai zegoen Jesus'en Jaiotz kutuna. Beren gabelu apañetatik jetxi, ta aurtxoak gurtu, eskeintzak egin ondoren, amaitu zan, aurtzaroak urtean duan egunik zoragarriena. Gure garaian ofetakoak leloan jarri ta, lotaritzen gifañ lasai, gabeen sa-rirenbat jarriko ziguten uste osoan. Gaur egun ez dago urrango goizera arte itxoiteko astirik, bai zera... egunberean aterik-ate zabaltzen di-tuzte sari ta jostalluak, eta laister batean izan oi gera, aur ta guraso, poz-giro atsegiñean jostari.

Onenbestez bukatu dira beste urte batez; Eguberri jai zoriontsuak.

Saia gaitzen gogo oneko gizonel eskeñi diguten, pake ta zorionean, asi berri degun urte berri au igaro-tzen, da, etorkizun on ugariak opa dizutet danori.

AN-ZAN

eldualen

“ARTZAI-DEIA”

Izendun illabeterokua ezagutzen al dezute? Oraintxe jaso det iruro-geitaseigarren zenbakia, sei orrial-deguna. Nere lagun batek bialdi oi dit berak irakurri-ta gero.

Eliz gaiaz gañera, erriko berri guztiake zeatz-zeatz ematen ditu. Euskera erraz bezin garbian gañe-ra.

Naparro'ko Saldias deritzan erri-txoko Artzai Jaunak bere eliztarren-tzat illero argitaltzen du. Erri kox-kor bat izan bear du Saldias orrek, menditaarteetan ixkutaturik dagon erriro bat, ni, neoni, enaiz an izan-du baño.

Euskalerriko erri bakoitzak Sal-dias-ko Artzaiaren antzeko bat ba' lu...

Zorionak emendikantxe, bai Ar-tzai langilleari, baita bere artalde ari ere.

GUTAR-GUTARRA

Izandu zan, bai orixe, On Anto-nio Amundarain apaiz egitan santu ura. Ementxe, 1885-garren urtean jaiola. Gero, apaiz eginda gera, Zu-marraga eta Donostia'n geyenbat bi-zia. Egunen batean santu mallara Elizak jasoa ikusiko ote degu? Zu-rrumurrak zabaltu dira ala izan-go ote dan.

Dana dala, asko poztu genitun be-re bizitaz Donosti'ko Eliz batean sartu. Abenduko Andre Mariaren bederatziurrena zan eta bertan je-suita bat izlari, eta bere lanaz en-tzun genituanak entzuteak.

Elduayendar naizenez, biotzera sartu zitzaizkitan itz aietxek. Etzan gutxigorako ere.

TXERTAKETA

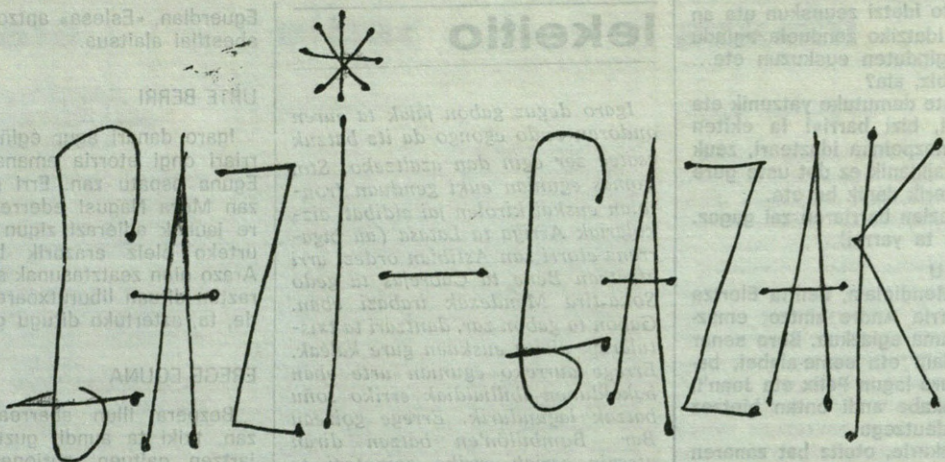
Ganaduen ankamiñaren kontrako txertaketa berria erabaki dala en-tzun det eta gure baserriarrek jaki-ñaren gañean artaz jarri nai nituzke.

Ankamiña gaitz bildurgarri bat dala eziñ ditekete ukatu. Gure arte-tik zeoro eta erabat ixkutatu zala ere bai.

Berriro agertu ez dedin da txerta-keta berri au.

Ilbelzaren azkenerako bukatua egon bear du. Sei illabetik goorako bei ganadu guztiake daude beartuak txertu au artzea. Utsean izango da txertuxau. Ezer ordaindu bearrik ez beraz. Txertatze lana besterik ez. Txertatu gabekorik tokiz aldatzea eragotzirik geldituko da Ilbelzta-ren azkena ezkerro.

TALOJALE

Arnasa artzen eban bakotxean, pilit! soñua, txistua entzuten zan. Alako gauzak, Londres'en edo gertatzen dira, ta kontauko dautzuetan au be, antxe jazo zan, aldi gutxi dala.

Batzuen uestez txistu ori, suburdiarena zan. Beste batzuen uestez, fuboleko zuzendari, epaikari edo arbitroarena. Zeuek nai dozuenarena.

Batarena izan, naiz bestearena izan, txistu soñu ori, arrigarri zan.

Terry Me Crory izenez, zapzi urteko mutikoa; auxa zan txistularia. Lo-zorroan egoten zanean, lo-errotaren ordez, txistu zolia yoten eban.

Esutapen ori azaldu nairik, gexotetxera eruan eben mutikoa, bearba, ostikolariantzat berezko epaikari yatorra izango ebela-koan. ¡Baita zera be!

Iriki eutsen bular-aldea, ta andik atara, bularrerako aize bidean lotuta eukon txistu pitxi polita.

Illabete batzuk bai omen ziran, yolasean ebillala iruntzi ebane-rik.

Eruan ebezan etxera mutikoa ta txistua, ta orain, txistu entzun nai dabienan, masail biak arrotu ta puts gogorra egin bear izaten dabe.

Etxe artan eztera asarre. Esutapena, misterioa, azaldu dabe, ta gañera, ostikoketako epaikariek izan oi dabazan arrizkoak ainetatu dabez. Mutiko orri ez-tautsie begi-ondorik balzituko garagardo botellaz, ez ipur-azpigo bigungarritz, almuadillaz.

Nasaitu nintzan igarri neba-

nean, neuretzako etzirala txistuok. Larri nengoan, mutiko orrek H'ren bat iruntzi izango ebala-koan.

Gaur amabost, adiskide bat urrezatu zitzaidan esanaz:

—«Abeletxe»; irakurri al dek Elgoibar'tik datorren datorrana? Elgoibartiko idazkia?

—Ez. Aste ontan ez diat jaso oraindik gure astekaria.

—Irakurri zak ba —esan eus-tan Z. A. eskiñiaz.

Orra zer esaten zun:

«ARTIKULORIK ONENA». — Z. ARGIA, 354 alea: Elgoibar'ko tal-deak asteoroko azterketan «In-darra ta Indarkeria» aukeratzen du. Bere asmo ta esan nahiagaitik, artikulorik onena aukeratua izan da.

Ondoren: «Erioz-Zigorra» arti-kuloko iritzia ere ontzat hartzen da.

Baina inola ere ez degu ontzat hartzen GAZI-GAZAK artikuloa. Euskera hil-edo-biziko operazioa egin nahi honetan, besteak du-ten iritzia dala-ta. Euskaldun ba-tek besteari «adarra» jotzea ez degu inola ere onhartzen».

¡Adarra jotzea! Noiztikoa ote da esakera ori! Gorbea menditik Oiz'era eupadaka jarduten zirane-koa.

Zuk... adarra jotzea idatzi de-zu. Ori atsegin izan zait. ¡Alaxe esaten dal!

Beste neuk dakidan batek, «ilea artzen» esangu zun, gaztelera-zko «tomando el pelo» euskeral-duta. Ortik igarri det, zu, euskel-dun jatorra zerala.

Beraz, zure idazkera begiko izan zait, ederki biribildua ta uler-errega. Zu ta ni, ez det uste asarratuko geranik.

Zuen taldearen eretxiak, ere-txi dira. Nereak gazi ta gaza, iz-kirimiri, ez artikulu. Artikulu fe-dekoak ez beintzat. Ezta ere «ar-ticulos de primera necesidad».

«Marisabel», Jaungoikoagaitik-eta, ez zazuz artu Gazi-Gazak arti-kulotzat!

Nik neure izkirimirien bitartez adarra jo izan dizkietenak: Mutil-zarrak, neska-zarrak, senar-emaz-teak, osagilleak, apaizak ama-ñarrebak eta abar asarratu izan balitzaizkit, ez nuen adiskide bat izango, ez nuen irakurle bat izango.

Edozen aldizkarik gutzitariko sallak izaten ditu Neri «adarra jotzea» berezitu zidaten (ain ju-tu ere hache-zale batek), eta emen ari naiz, beste goi-mallako idazlanak egiteko gai ez naizela-ko. Eta al dodan neurrian, gure izkuntzaren alde jarraitzeko as-moa det, neure eretxipean.

«Euskera hil-edo-biziko opera-zioa egin nai onetan, euskaldun batek besteari «adarra» jotzea ez degu inola ere onhartzen».

Kontuz ortxe! Biriketako opera-zioaren bearrean dagoan gexoari; azkenetan dagoanari, Cirugia Es-tética egin bear zaiola lenengo agintzen dun osagilleagaz neu ere ez naiz konforme.

Lenengo, sendatu daiguzan bi-rikok, apainketa orretako opera-zioan gexoa il eztagigun.

ABELETXE

IKUSMIKUS

BA'OTE DAKIZU...?

1 — Edari baten euskal izena bera gaztelera aldamenear jarrita biz-kaierazko esaldi bat esaten da. Zer ote?

2 — Lau esaera zar auk osatu nai al dituzu?

a) —«Izenak aundi...

b) —«Oloari oloa...

c) —«Geroa...

d) —«Ibiltari gabea...

3 — Zenbait idazle izenerdea erabilli zale dira ta batzuetan bat baño geiago; ontan rekorduna Rafael Heliodoro Valle, Hondurastar idazlea izan zan noski. Zenbat izenorde erabilli zituela uste duzu?

4 — Europa'ko zenbait urietan, batez ere, jende asko txirringan ibil-tzen da; Holanda'ko Amsterdam uri ederrean, adibidez, zenbat txirringa di-rala uste duzu?

DOMENJON GONZALEZ ANDIA

Urte berri egunetan Fausto Arozena nere lengusuak bidalitako Donos-ti'ko Aurrezki Kutxaren Egutegi ederrean sei lagunabari azaltzen ziran: Do-menjon Gonzalez Andia, Mercado Zuazola, Lope Agirre, Juanes Areyzaga, Balendin Olano ta «Xenpelar».

Valverde margolariak landuta gizon oietako bakoitzaren irudi bikañak apaintzen zuen bina illabeteko orriaren aurrealdea; atzekaldea, beriz, Fausto Arozena, Jose Artetxe (bi), Ignacio Zumalde, Ignacio Pérez Arregi ta Aita Zabala idazleak beren idazki sakonak.

Lenengotik azkenera ordez, atzekoz aurrera asi nintzan gizon nabari oiek altazo ontan azaltzen. Lenbizi «Xenpelar» bertsolari iaioa, aurtan bere eungarren eriotz urteurrena betetzen baita (Abenduak 8). Eta azkenerako onoko au; jakina, «ondo ezitakoen» jokerak agintzen zidanez nere lengusua atzean utzi bear nuen gañontzekoak aurretik joan zitezen...; gauza guziak bere zergatia...!

Itxuraz, jarreraz eta jazkeraz, Domenjon dalako ori andikietako bat zan eta Rausto'k ere bere aldetik zeez orpututzen du; izan ere XV'garren gizaldi artan andikien arropuzkeriak goi mallako dizdizditan txoratu oi ziran, txoratu ta puztu, andikeriz bete ta ase, kistar jokaera zurretik aldendu naiz eta azalez gurutzeari ta elizari txurikeri asko egin...

Euskalerrria gutxietsita auzoko urandietan murgildu zale ziran gure an-diki aiek; etxe barruko eginbearretan arduratu ordez erbesteko zereginietan buru belarri ekin naiz eta bizkar ikurtzika loxintxa artean lirdingatu bear... Tamalez, aldi artako andinakeri aren ondorio beltzar bezela oraindik ere kedar aztarrenak ba-dira bazterretan...!

Baña aldi bakoitzak bere bizikera ta giroa izan oi du; guk, orain, gu-rean bezelaxe, orduko gizon aiek ere aldiari zegokion giñoan dantzatu ta jokatu zuten noski. Beraz, gure iritzi ta maxiatzea esi barru estuan neur-tu ta aztertut bear ginituzke. Iñolaz ere gaureguneko neurri bera ezin deza-keg erabilli orain bosteun urtez atzeko gizonen jokaera aztertzen dugunean.

Nolanai ere agirian dago, ondo agirian eta nabarmen gakera, gure «Domenjon de Andia, Gipuzkoako erregia, sagarra eder gezatea, gerriyan ere ezipatae», benetan gizon nabarra izan zala.

Eta Valverde margolariak, egutegiaren beste orri guzietan bezelaxe, onoko irudi ontan ere bere egikera ederraren zantzu bikaña utzi digu. Zo-riolak.

Zorionak ere Fausto lengusuari; bide batez, berriro eskerrikasko ta len esan niona bera orain ere: eskerrikasko, bai; baño baita ere... ekarri asko!

GIPUZKO'KO GOTZAI CARACAS'EN

Argaya Gotzai jauna Caracas'en izan berria dugu. Artzai zintzoari da-gokionez bere barrutiko senideak zaindu ta kristar bide zuzenean eramaten saiatzea da ain zuzen ere bere eginbear nagusia, noski. Eta onatx, Gipuzko'ko barrutia berez txikia dala ondo dakigun arren, ludia bera ere orrelatsu jo dezakegu; bai, ludia, gaur, txikia zaigu. Zeñek pentsa, bestela, gipuzkoar Gotzai bere barrutiko betebearretan Atlantikoz bestaldeko Ecuador eta Venezuela lurraldeetan ibilli bear zuenik? Itxuraz arrigarri dirudin arren, or-dea, orrelaxe da: bai Ecuador'en eta baita ere Venezuela'n zenbait apaiz euskotar kristar ereintza zabaltzen ari zaizkigu ta apaiz oiek Gipuzko'ko ba-rnutiari itsasiak jarraitzen dute. Beraz, ez da arritzeko beren Artzai onak ikertaldi bat egin nai izatea.

Urrilla'ren bigarren igande goizean San Jose de Tarbes eleiz ederrean ainbeste euskotar bildu giñan Gotzaiaren meza ezezik bere itzak ere entzu-tera. Lenbizi euskera jatorrean eta gero erderaz biotza zabal-zabal iriki zi-gun bere asmoak garbi-garbi ikusi genitzan.

Eliztar guzien Gotzai maitati izan nai du, nagusikeririk gabe, nekepean eta larriakidan arkitzen diranekin batez ere, elkar aditzera jatorrean... Itz bitan laburtuz, Konzilio inguruan sortutako arauak oso osorik beteaz ekin. Orixe da, ain zuzen ere, Kristo'ren erakutsi ederra; bide zuzen, zintzo ta zabalean aurrera jo gizon-emakumeen eskubideak iñork zapaldu ez ditzan.

ERANTZUNAK

- 1 — Esnea letxe.
- 2 — a) «Izenak aundi, izanak txiki».
- b) «Oloari oloa, astoari lastoa».
- c) «Geroa, alperren leloa».
- d) «Ibiltari gabea, logale goizean».

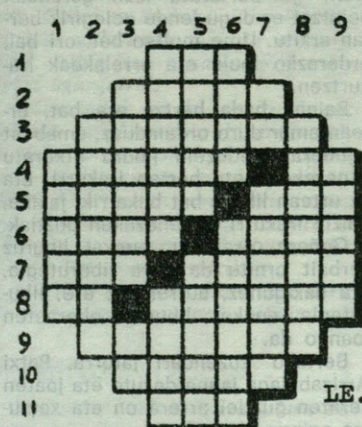
3 — Agi danez 82'tik gora izenorde erabilli zituen eta ontaz Jose F. Elizondo idazleak Mexico'ko «Excelsior» egunerokoak eratutako omen-jai batean txinpartadun ziri-berto au eskeini omen zion:

«Cuando fueron a buscar la tumba de este prohombre, nadie la pudo encontrar perdida entre tanto nombre que usaba para firmar».

4 — 900.000 biztanle inguru dituen Amsterdam urian ia 700.000 txirrin-ga mugitzen omen dira batetik bestera.

A-BI

ITZ - GURUTZETUAK

ZEARRETARA

1: (aa) Zenbakia. — 2: Eraz, aisa. 3: Erria oroituz itzulmin. — 4: Ber-riak edatzeko. Mugalea. — 5: Zur-langille. (aa) Aldi, giro. — 6: Apal-du, makurtu. Ostro. — 7: Anai. Er-riak. — 8: Atzizkia. Mainuntzi, ne-garti. — 9: Atsa, usai zikiña. — 10: Neurri, goibe. — 11: Tarte, toki.

GOITIK BERA

1: (aa) Zeru, sapai. — 2: Main-guak, urgunak. — 3: Bolu, igara. ¿Nork asmatu nai du?... — 4: Zarra-tatu, eten. Xede, lege. — 5: Zugaitz maitea. Onelako edo alako. — 6: Sorgin, azi. Baikuntza, trinkatze. — 7: Mutur, moko. Bellegi-antxo, iya oristua. — 8: Zirtzilla, baldana. — 9: Esnetarako zurezko ontzia.

AGERPENA:

ZEARRETARA. — 1: uaL. — 2: Erraz. — 3: Errimin. — 4: Irrati. Ak. — 5: Arotz. orA. 6: Betu. Orri. — 7: Ana. Uriak. — 8: Sa. Alatsu. — 9: Kiratsa. — 10: Kaizu. — 11: Une.

GOITIK BERA. — 1: iabaS. — 2: Errenak. 3: Errota, Ik. — 4: Urratu. Arau. — 5: Aritz. Ulain. — 6: Lami. Oratze. — 7: Zi. Oritsu. 8: Narrasa. — 9: Kalku.

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Jrbleta, 12 — Urrut. 12578 - 11528 — DONOSTIAN

ETXEAN SERBITZEKO

17 urtetik gorako neska

euskeraz dakiana

eta Tolosan bizitzeko.

Urrut. 661993.—Bestela, «AURTIXOA» Dendan aurkeztu

— T O L O S A —

BONBOITEGIA BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22

Urrutizkiña: 1 94 15

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTETATIK

Blas de Lezo Kalea, 6

Urrutizkiña: 12065

— DONOSTIA —

gogorkeriaren indarrak ala maitasunaren indarrak berdinduko ditu alkarren arteko koskak?

«Estadu bateko gizonak asko ta ezberdiñak dira, eta legezko da jokabide ezberdiñak eukitzea». (G. S. 74).

«Sarritan, bizitzako gauzak, kristau bezela ikusteak berak eramango ditubide au edo ua artzera gauza batzuetan. Baña, gerta ditek, —eta sarri gertatzen da ta legezkoa da au— beste kristau batzuek, eta ez zintzotasun txikiagoarekin, beste iritzi bat izatea gauza berean» (G. S. 43).

Ala aitortu digute Zirarda ta Argaia gotzalek ere beren artzai-erakutsian: «Agirian dago Bizkaiko ta Gipuzkoako aurpegi askodun izakera ta gauza askotan agertzen da: gizarte ta politika gauzetan eta kultura ta erlijio salletan». («29 orrian»).

«Kristau-erakutsien argitan ikusi ezker, irizpide asko egotea, gauza ona da. Gizon izatearen ondoren pozgarri bat da irizpide berezi asko izatea, ta gizarte-bizitza aberastu egiten du orrek». (30 orrian).

«Gizon bezela ta kristau bezela nai izan bear degun batasuna ez da berdintasunetik sortzen, arri baten zati berdiñak arri bat osatzen duten bezela». (31 orr).

Ez geunden ortara oituak. Danok danean berdiñak izan bear gendukela iruditzen zitzaigun. Jainkoak zuzen zuzenean argi egiten zien batzueri ta besteak, geienak, oien erakutsiei jarraitu bear ggenien itxu-itxuan.

Ain askatasun-zale geran euskaldunon barruan jauntxo kozkor bat dago gorderik.

Jansenio-ren geiegizko zorrotzkeri ta geiegizko laztasun gaitzak zorrotzegi ta latzgegi biurtu gaitu.

«Espanñarren maixukeri edo dogmakeri ta amorekaitz izaerak» (Gonzalez Moralejo gotzaiak, Ecclesia'n 1.472'ko zenbakian) kutsatu gaitu.

«Kristauok ere erori gera pekatu galgarri ortan: erlijio-gudak, inkisizioak, gurutz-guda edo kruzaadak». (Gonzalez Moralejo gotzaiak).

Indarrez arrazoa erabakitzen oituak gaude.

Giro ori, pentsaera ori, odol ori txertatu zaigu aspaldiko urteetan, askatasun-zale ta nortasun aundiko izan geran euskaldunoi.

Ta ostera ere giro ori berritu zaigu. «Guerrilleros de Cristo Rey» dira giro orren txapeldun.

«Gogorkerizko gauza batzuk gertatu dira Aita Gamo-ren alde azaldu ziranen aurka. Katolikoen arteko iritzi ezberdiñen goraberatzat jo dira Madrid'en. On-ar ditezke gizarte arazoetan iritzi ezberdiñak katolikoen artean. Baña ukabilka ta makilka Kristo Erregearen izenean, besteei iritzi ta jokabide jakinik ezartzea ez ditek inñolaz ere ontzat eman». (Batikano'ko Irratiak V. N. 711 zenbakian).

«Gure erriaren aurpegi izakera» aitortu bearra dago. Iritzi, jokabide, izakera ezberdiñak eukitzea aberasgarri da.

«Irizpide asko izate ori, ordea, kristauak banatzeko bide bat ere izan ditek: gorrotoa ere sortu dezake» (Z. ta A. gotzaiak. 31'an).

«Batuek uste dute, noski, gogorkeriaren bitartez izan ezik, ezin ditezke lauziak erabaki, era batera edo bestera» (35'an).

Alkar-izketa, errespetoa ta maitasuna bear ditugu.

«Ez gorrotoa, ez gogorkeria, ez dira gure maitasunaren indarra» (36'an).

Baña galdera bat datorkigu burura: bai al du maitasun orrek indarrak? Ez da aski auzi ta arazo guzien sendakari ta ukendutaz jartzea. Indarra bear du ortarako. Bai al du indarrak?

Baldin badu aurrera, anaiok. Ta ez badu? Or dago kokxa.

Oso errez da esatea, era askotekoak gaude. Alkar errespetatu bear dugu. Bakoitzaren iritziak, jokabideak, bizikerak, izaerak, ezierak...

Besterik gabe ipui bai ggerta ditek, ordea. Zapalduak iruzurtzeko kontu polit bat.

Ipui izan ez dedin, beraz, berdintasuna eskatzen du. Berdintasuna ez iritzi ta jokabideetan, noski. Bai, ordea, iritzi oiek aurrera eramateko aukeran, babesean, ezieran... Bestela «maitasuna bear da», «pakea bear dugu» «beste iritziok errespetatu bear ditugu» esaten dugun bakoitzean, gañetik dagonaren alde jartzen gera. Legeak edo diruak edo indarrak geien ba besten dunaren alde zalantzarik gabe.

Au marrakzi baten bidez ondoen adieraziko dugu: «Gizon potzolo bat, ondo jantzia, urrezko katedun ordularia eskuan edo patrikatxoan dularik azaltzen da. (Urrezko katearen ordez ikurriña, lege-libururen bat, agintemakilla edo Itun Berria bera ere eraman dezake). Ba, gizon potzolo ori beste gizon igar eta auldu baten gañean jarrita dago. Belaun bat urdallaren zuloan sartzen dio. Eratzunez apaindutako eskuakin lepotik ito-bearrean esutzen du. «Besteren iritziak eta jokabideak errespetatu bear dituk. Nik ire egoera errespetatzen dedin bezela ik ere nere egoera errespetatu zak», dio-ta. (Urtarrilleko Hechos y Dichos'en 38'go orrian).

Aukera berdiña, babes berdiña, egokiera berdiña, egoera berdiña ez dagon tokian ez du alkar-izketak eta alkar-errespetatzeak balio. Ez bai ditek egizko alkar-izketa ta errespetorik egon.

Zer egin gogorkeria kristau legea ez bada?

Bai al du maitasunak indarrak? Izan zun Jesus'entzat, Gandhi'rentzat L. King'entzat.

Ortarako maitasunak indarra izan bear du. Ortarako Espiritu Santuaren doai dan sendotasuna edo gogortasuna bear da. Ortarako mrtirien odola bear da. Ortarako gizon potzoloaren azpian dagon gizon igar eta aulduaren tokian jarri bear da.

M. ATXAGA

1.396

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure

«PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos)

balia zaitzez

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Abera—azienda—erosteko edo obetzeko

Baratzeko frutuak obetzeko

zajiez [unintelligible] Donostia'ko gure

12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

kezak

gotzai salatiak

GAZTANAGA'K

Gotzai salatiak goraldiaz nator gaurkoan. Kontu, ordea, salati eta salatzaile, biak alkarrekin nastu.

Azpikeriz eta izkutuka norbait salatzen duanarentzat utziko nuke "salatzaile" deitura. Onelakorik geiegi dago gure gizartean, inñungotzairik oien artera sartu gabe.

Salati diodanean, berriz, besterik adierazi nai nuke. Agirian eta ausarditsu, gizarteko oker nabarmenakoren baten aurka itza ateratzen duanari bakarrik opa nezaioke "salati" itza.

Liburu Santuetan, zenbait aldiz, Lege Zaarreko apaizkien aurka mintza oi ziran igerleak. Eta «zakur mutuak» zirala esaten zieten, gizarteko gaitzakeriei aurpegi ematen etzietelako.

Mutu ez diran zakurrei, gure artean beintzat, "zakur salati" esan oi diegu. Etxe-atariko zakur onak, urrutira nabaitzen du arrotza eta zaunkaz adierazten die etxekoei: ori da salati jator izatea.

Eliza-ren eginkizunetako bat, —eta azkenengoa ez—, salati izatea da. Eliz-artzaia, lendabizi; apaizkiena, gero; eliztar guztiona, kristau guztiona, urrena.

Agiriko okerrak eta geiegikeriak salatzea, argi eta garbi, izenki eta ausarditsu salatzea eskatzen du, Eliza-ri emana izan zaion "igerletza-eginkizunak".

Lan erreza litzake igerletza edo salataritza au; erreza litzake, mendeakoei deadar egitea eta aurpegi ematea baliiz. Ikas-orduan ingurukoak aztoratzen dituan umetxo biurriari edonork ematen dio errieta; agian, baita zaplastakoa ere.

Langilleen, ez-jakinen eta beartsuen salati izatea, nere ustez, ez da ain zaila. Eta, ez ote da ortan gelditzen asko-askotan eliz-gizonon eta kristauon salataritza?

Dirudunak, aundizkiak, agintariak, indardunak, zapaltzaileak, jauntxokeriak, goikoen indarkeriak, okerbidezko legeak... eta abar agerian salatzeak, nork du adorerik, nork kemenik?

Salati ausarta izan zan Luther King. Salati bildur-gabea dugu Helder Camara gotzai Brasil-en. Maila berean agertzen zaizkigu Paraguayo gotzaiak, munduko eliz-gizon guztien lotsarazle ta ikasbide dirala aldi berean.

Lege berri bat eratu zuan Agintaritzak Paraguay-n, gero "Congreso Nacional" deritzaion Batzarrek aztertu eta onartu zezan. Or eraso diote Gotzai guztiek batean:

"Edozein erriarri jatorriz zor zaizkion eskubide batzuk ukatu egiten ditu Lege-gai orrek; zapaldu eziñezkoak, guzti-guztientzakoak eta nor-berak utzi-eziñezko eskubideak. Esate baterako: erri-arazoen berri jakitekoa, nork-bere iritzia eukitzea, billerak egitekoa eta elkarteak sortzeko eskubidea.

"Zuzengabekeriari eta agintaritzaren geiegikeriari bururik ez makurtzea, edo berdin dana, gogorkeri gabe aurpegi ematea ere jatorrizko giza-eskubidea da. Demokrazi-giro jatorrean oi danez, agintaritzaren jokabideak aztertu eta epaitzeko eskubidea ere bai. Baita egiaeren billa askatasun osoz ibiltzekoa, bakoitzaren iritziak agertu eta zabaltzeko eskubidea ere. Eta auek danak ukatzen ditu Lege-gaiak.

"Bestalde, Legearen babesik gabe uzten ditu erriarriak: salatzaileen eta arrapatzen dituztenen edo-ta epaillarien esku uzten ditu osoro, asieratik epaiaren azkenera arte.

"Ortaz gainera, neurri eta zuzenbide guztiak baño goragoko zigorrrak ezartzen ditu edozer uskerirentzat; eta okerrera, berriz, itz eta esatera nastuen bidez adierazten duela guztia, epaien aurka sekula arrazoirik atera ezin izateraño.

"Orrela, "demokrazia" babestuzenezan, agintaritzaren jauntxokeria ezartzen du; beekoen iraultzari ateak itxeko, berriz, gogorkeria lege egitnik ipintzen; pakeari eusteko aitz-

Chile-ko Silva Enriquez kardenala. «Argi eta garaiz itzein bear dugu».

kian, ziurtasunik gabeko eta bildurrezko egoera sortarazten du errian.

"Beste bi arau arkitzen ditugu garrantzirik aundienekoak:

"Batetik, polizi-gizonei ematen zaian aukerabide osoa (20'gn araua) Eta au, egia esan, giza-erailtzea legez onartzearen edo babestearen pareko dala uste dugu; eta ez, polizikoek buruak babesteko bear dute-nean bakarrik; baita polizi-gizonei arrixkua etorri ez dakidien, beraiek aurrea artzekoa ere.

"Onela, berriz, edozein ertzainek bere eskuz erio-zigorra emateari eta

basatikeriari ateak irikitzen dizkie Lege-gai orrek.

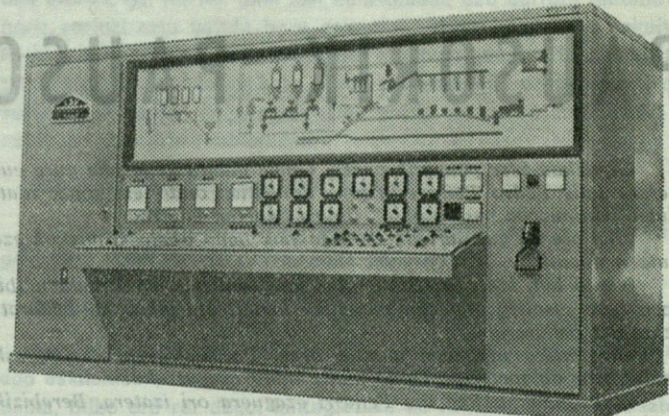
"Bestetik, norbaiten aurkako arrigibideak onartu ala ez, erabakitzea, oso-osorik epaillariaren iritzira uzten du (21'gn araua). Eskubide au emateak, auzipekoa batere babesik eta ziurtasunik gabe uzten du, epaillariak inñoz edo bein utsegin deza-deak ematen ditu onela Lege-nean. Bete-betean jatorri-legearen eta eliz-erakutsien aurkako eskubideak ematen ditu onela Lege-gai berriak". (Gozzai-agiriaren itzak).

Txalogarria benetan gotzai auen ausardia! Onelako zenbat gotzai salati bear ote genituke, gure koldarkeriak eta bildurrak ordaintzeko, kittatzeko?

Ez darabillkite ezpairik eta gutxi gora-beerarik; ez daramate itz-jarioaren zaratarik. Ez dira itz-erdika mintzo; ez dira bigunkeriz gozatzale.

Ez dira besteren iritzietan eta aitortpenetan babestu, beren erantzukizuna arintzeko. Beraiek zalantzarik ez daukatenean, ez doaz erriaren susmoetan eta zurrumurruetan eskuak garbitzera.

Eta ez dituzte espetxera eraman. Brasil-en eraman zuten bat, bai; gotzai bat bakarra! Zorioneakoak, espetxerako merituak irabazten dituzten gotzaiak! Ori da salati izatea. Ori, agian, aitortpenik onena, igerletzarik ozonena, deadarrik nabarmenena: gotzaiak taldean ixil-ixilik espetxeko illunpean.

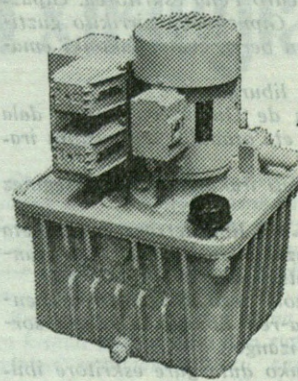

TXIMIST - INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGINTZA

Aparatos de manioobra, distribución y control.

OLIO - INDAR SAILLA

Departamento

HIDRAULICO

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX - ROTH GMBH Alemania

TUROLA Sp A. Italia

OLEODINAMICA RUHRITAI Sp A. Italia.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokleta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 53840 (iru ari) ta 51860.

Telex. 36172 GOIME E

Erakusketa ta denda:

Iparragirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Ordezkaritza:

Euliojo Serdan, 18. Urrut. 220535-36

VITORIA

GURE TRUEBA (1819 - 1889)

Bilbo'ra joan ta Albia ingurutik iragotean, begi-zizta gozoa bialtzan dautsot, poz-dardar beti, ango zugazpean jarleku dotorean aurkitzen dan Anton Trueba'ri. Aurtengo Gabonarratsaldean be, irudimenez beintzat, an nintzan, eta euskal nortasunak, berak abestu baizen eder ta olerkitsu iraun egian, babesa eskatu neutson.

Zergaitik ori? Orain 150 urte, egun orretan jaioa dogu Montellano'n, gaurbe txakolin gorria artzen dan Enkartazioetako erritxoan. Antxiña zuzitu zan aren jaiotetxea, ta ondoan gaur Migel Basterra Bilbo'ko arlangilleak egiñiko oroitarri txikia daukagu. Arri au ta Trueba'ren jaiotetxeko arri mokor sakabanatuak ikustera, urtero urtero jente asko doa, beñola Ravel musikalaria, Santiago Loizaga idazlea ta antzekoak lez.

Baserritik bizi ziran bere gurasoak, eta gure Anton'ek be, ume urteetan, atxurraz lan egin eta

eskuak puslaz beterik erabili zituan. Geroago, amabost urteko zala, Madrid'era bialdu eben, karlista gerratik iges egitearren; osaba baten burdin dendan lan egiñik bizi izan zan bederatzu urtean, ondoren ango Udaletxean lana artuaz. Barrenera eragiñik eta ango giroak egakiturik, antza, idazle ta kantari egin zan. Emen idatzi zituan beintzat bere lenengo liburuak: «El libro de lo scantares» (1851), «Cuentos de color de rosa» (1859), ta abar. Antxe asi zan idazten «La Correspondencia de España»-n, «Museo Universal»-en, «Semanario Pintoresco»-n, «La Ilustración»-en eta abar. Entzute andia ekarri eutson onek epe laburrean.

Trueba, baiña, bizkaitarra zan; eta, arritzekoa eztana, lur ontara begira bizi zan Madrid'en be. Jaunak osteria gurari leial guztiak bete oi dauskuz: baita Anton'i be. 1862'an, Gernika'ko Batzar nagusiak Bizkai'ko kronista ta liburu-jagole izen-

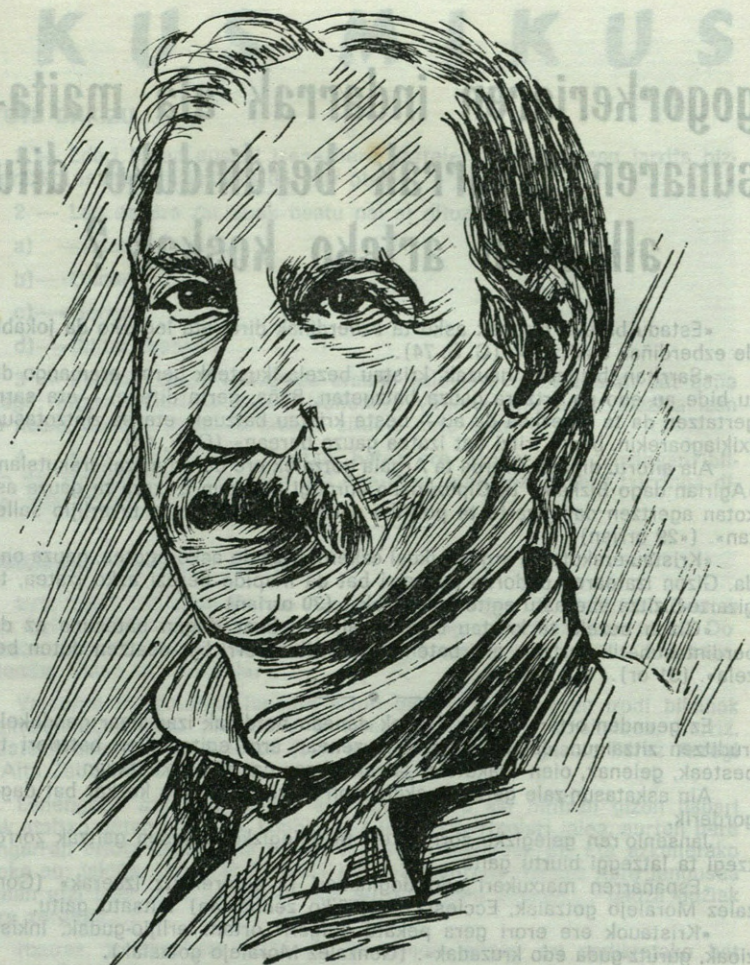
tatu eban, geroago Karmelo Etxegaray andia lez. Eta ementxe, Bizkaia'n bizi izan zan 1862'tik 1872'ra bitartean; eta, berak esan oi ebanez, onek izan qakozan bizitzako urterik zorionekoenak.

Anai arteko gerra zala-ta, beste urte mordoska bat Madrid'en egin ondoren, Bilbo'ra biurtu zan barriro be; ta ementxe il zan, bere lur maitean, 1889'ko otsaillaren 10'an. Aren gorpuzkiñak, lenengo Mallona'n obiratuak, San Bizente eleizara aldatuak izan ziran aundi-kiro, ta eleiza ontan dagoz gaur be ate nagusitik sartuta eskumara, kisne zuri baten ostean. Trueba'k, bere bizitzaldi bat beintzat, Ibañez de Bilbao kolean, 8'garren zenbakian, igaro eban, eta eztafoz txarto Albia'ko irudia ta San Bizente eleizako oroigailu ori. Geurea zan, geure gauzak abestu zituan, eta geure artean daukagu illezkor. Gure aurretikoen oitura zarrak kantatu zituan batez be, ta emen dago gaur be Artxanda muiño-
ra, Nerbion ibaira ta Bizkai osora begira. Ez gaitu aitzu nai.

Bere lurretik urrin bizita be, auxe zan bere ames bakarra: Euskalerriko abeslari izan. Emengoz kanpo be gai askori ikutua egin eutson; baiña bere amesa, bere biotza emen ebillen dardarti: eurretikoen euskaltasuna ezin beragandik uxatu. Odolean daroaguna nekez baita kentzen. Etzan beste asko lez ergestera joan ames-gai billa; berton eban naikoa.

Trueba'ren idaztiak irakurrita gero, eritxi-emoille ta kritikuak, au ta ori esan begie. Baiña sekula ezingo dabe ukatu Trueba'k bere irakurgai, ipuin, kondaira ta poema guztietan, beti, an eta emen, euskal gogoa abestu ebanik. Bere libururik gienetan eusko gogoa dabilkigu dardarti, eder, zuzen, Jainko-zale, erizale, maite zale, amesti...

Garai artan «Noticiero bilbaíno» argitaratzen zan Bilbao'n, eta onen elerti, literatura orria bere ardurapean egoan. Makiñatxo bat gauza txanbelin idatzi eban! Izakera ta umore onekoa genduan, eta edozeini ezarri nai izan eutson berak bere barrenean eroian gar ori. Augaitik edo, lau-lau idatzi eban idatzitako guztia. Olako naspil eta gogoeta biurririk ez dozu aurkitu aren idazkeran; ak dana dau argi, erre, garbi, ur garden pareko. Ez darabil itz askorik, orraitio, ta onek antza literatura mailan ez dautso leku garaikorik emoten. Kritikuntzat auxe izan bere akatsik andiena. Baiña kritikuen jokabide oni be ez yako jaramon geiegirik egin bear. Lar garbi ta itz uga-

ritsu idatzi ezker, onela esan oi dogu: «Au ezta egokia; erritik urriñegi dabilkigu». Trueba erriko da, edozein alderditik begiratuta; eta diñogu: «Iztegia urria dau; iñozka elerti-ezegia». Ez izan erre, erdiko bidetik joatea.

Trueba'k, dana dala, erriarentzat idatzi eban; bere liburuetako pertsona guztietan maitekor, erri-zale, Jainko zale agertzen yaku; bere gurasoengandik arturiko euskal pilosopiaren aztarren bizi daukigu ak egiñiko zer guztietan. Ain ospe andiko ortik egiña da. Goiko ta beeko, danak irakurten zituen aren ipuin, olerki ta kondaira-lanak. Elerti ta literatura pitxiz astun bai etozan. Gaur, eun urte geroago, gizartea aurrera doa, ta atsegiñago yakuz beste idazkera batzuk: gaur labor, mamiñez ta garrez gura doguz idazten doguzan lanak. Baiña Trueba'ren orrialdeak be eder yakuz oindiño, ta izango be bai, gizonok arima ta idurimena ditigun arteiño. Ez ekian euskerarik, baiña ba-eban euskal arimaren barri: au abestu eban, batez be, sustrai-sustrain daroan edertasun guztiagaz.

Ona, aiatu bakarrik, aren liburu batzuk: «El Señor de Bortedo» (1849), «El Cid Campeador» (1851), «Cuentos de color de rosa» (1859), «Cuentos campesinos» (1860), «Capítulos de un libro» (1865), «Cuentos de varios colores» (1866), «El libro de las montañas» (1867), «El gabán y la chaqueta» (1872), «Narraciones populares» (1874), «El redentor moderno» (1876), «Madrid por fuera» (1878), «Bilbao» (1878), «Cuentos de madre e hijos» (1894), «El libro de los recuerdos» (1898), eta abar.

Olerki edo poesi barrutian, olerki-txorta asko argitara zituan, baiña «El libro de los cantares» izan zan entzute zabala ekarri eutsona. Izadian eta giza-biotzean dagon eder guztia, zelanbait an-emen xargatuz,

bere liburuak zear ustu eban; erre, ta lau, esan dogunez. Burutik ez dira ateraten bertsoak, biotzetik baiño. Bereak ditugu itz oneik: —Nok irakatsi dautzu eresten? diñoste askok. Nik: —Iñok bere ez; Jainkoak naia dot nik abesten, nik kantatzen dot egaztiak lez.

Ederto idazle batek: «Iru maitasunek eukun aren bizitza guztia: aberri-maitasunak, sendi-maitasunak eta erlejiño-maitasunak. Oneitan billatu eban goi-argia; onek izan yakoan argi-iturri. Onek izan gurtzia idatzi eban gozaro, tolez-bako, bere lumea egundo be lokatz edo trakeskeri artean busti bage, asarre naiz garratz-osiñera jatsi bage. Etzan ziri-bertso zale; maixeo, eztenka ta irri-mirritik iges egian; bakuna, arteza ta on-eritxikoa etzanari muzin egitson; begi ona, atsegiña, biotz-zabaltasuna ta ondo-naia ziran bere lumeari eragin eutsoenak. Gogoz txiro ta biotzez aberats diranentzat idatzi eban; origaitik, begiakaz baiño biotzagaz geiago irakurten daben areik izango dira Anton abeslariaren orri-aldeetan biotz-zauskadarik gozoenak aurkituko dabezanak».

Naiko ezagunak ziran Trueba'ren aurretik be euskaldunon legez ar oitura, ipuin eta izkuntza. Baiña bizkaitar idazle onek literatura-gai biurtu zituan gure nortasuna osotu daroen gauza guztiok, eta gero, Trueba'ri millesker, ipuin, irakurgai ta olerki txairo orreik, Europa'ko erri aundi guztiak, inglesak, prantsesak, alemanak, portugesak, errusoak, italiarrak, baktotxak bere izkuntzan irakurri al izan zituen. Trueba'k Bizkai'ko oitura ta zar-gauzetan edan eben bere goi-argia, ta mundu guztiak ondoren —ezta geiegi esate— arein antxiñako ur gardena.

A. ONAINDIA

PAUSORIK PAUSO

Gipuzkoa zear pausorik pauso. Onela aldatu genezake gure euskerara Luis Pedro Peña eskritore donostiar ondo ezagunak idatzi duan «Gipuzkoa paso a paso» liburu benetan ederra.

¿Bai ote da gure artean Peña jaunak baiño obeto Gipuzkoa eza gutzen duanik?

Naiko lan. Izatekoz Eibar-ko Ojanguren bat. Arek zekien ibiltzen bere sasorik onenean mendirik mendi eta izkutuko ballaratik izkutuko ballarara.

Orretarako maitasun aundia bear. Parajeak ezagutzeko, asko maite bear da sorterrria. Ondo maite ondo ezagutzeko.

Maitasunak bultza dio Peña-ri ezaguera ori izatera. Berebiziko maitasun argia.

Biarko gipuzkoarrak Peña-ren liburuak gogotik estimatuko dituzte. Ezda gutxi gorako. Gaur egunian, berrogei ta amar urte buruan, lenago bosteun urtean baño aldakuntza geiago gertatzen ari dira.

Gure erriaren arpegia, eta bide batez izaera ere aldatzen ari zaizkigu.

Gaurko eskritore askok eskribauaren, notarioaren antza artu degu.

—Paraje au, ballara au, erri au orrela ziran guk ezagutu giñuzenean esaten degu askotan eta askotan.

Guk ezagutu ditugun paraje asko, gure ondorengoak diferente ikusiko dituztela igarrita gaude, zearo etsita.

Auxe ari da egiten batez ere Luis Pedro Peña eskritorea. Gipuzkoako parajerik izkutuenetara iritxi da. Gipuzkoako zirikito guztiyak ezagutzen ditu. Eta ikusitako guzien berri, zeatz, sakonki ematen digu.

Gipuzkoarren biotza ikuitzen duten liburuak.

Larramendi batek bere «Corografía de Guipúzcoa» orain dala berregun da geiago urte eskribitu zuan, eta oraindik ere gustora irakurtzen dan liburua da.

Urteak pasiagatik gipuzkoar batek beti irakurriko ditu atsegiñez Larramendi-ren pajinak.

Berdin esan leike Luis Pedro Peña-ren liburuetzaz. Zenbat eta urte geiago pasa, donostiar eskritore gazte onen liburuak beti izango dira muga bat edo arbigide baten antzekoak.

¿Gipuzkoako paraje au nola zan, nola zegoan ogeigarren menpean? Ikusi dezagun Luis Pedro Peña-ren liburuetan. Gure sorterririk ez bait du gaurko itxurarik ere izango.

Gure ondorengo amaikatxok ezkertuko dute gure eskritore ibiltaria.

Makiñabat kontsulta egingo dituzte gure ondorengoak liburu abek dirala eta ez dirala.

Ibiltaria izan banaiz ere, betiko agur egin diet zenbait Gipuzkoako paraje ederri. Urteak ez bait dute barkatzen. Ala ta ere, Peña-ren liburuak zenbait igandetako ibillaldiak berritzen dizkide.

Ilusiyo garbiya sortzen duten liburu benetan bikaiñak...

José de Arce

OARRA. — PASATUTA zeritzan nere artukulua irakurri det le-
rro abek idatzi aurretik. Faltaz josita agertu da. Tristeza bene-
tan idazle batentzat. Onela bearko degu inprentero euskaldun-
ik ez degun arte. Boligrafo bat eskuan degula irakurri bearra da-
go. Irakurri ala faltak korregituz.